

**Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка**

**Факультет педагогіки і психології
Кафедра педагогіки і методики початкової та дошкільної освіти**

**Кваліфікаційна робота
ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ АУДІЮВАННЯ УЧНІВ
ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ
Спеціальність 013 Початкова освіта
Освітня програма «Початкова освіта»**

**Здобувача вищої освіти освітнього
ступеня «магістр»
факультету педагогіки і психології
Чижевська Мар'яна Віталіївна**

**НАУКОВИЙ КЕРІВНИК:
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри філологічних дисциплін
початкової та дошкільної освіти
Гузар Олена Володимирівна**

**РЕЦЕНЗЕНТ:
Директор
Тернопільської початкової школи «Ерудит»
Палига Оксана Володимирівна**

Тернопіль – 2025

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ НАВЧАННЯ АУДІЮВАННЯ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ.....	6
1.1. Психолого-педагогічні особливості навчання аудіювання.....	6
1.2. Огляд сучасних методик навчання аудіювання.....	15
1.3. Роль інноваційних підходів у розвитку навичок аудіювання.....	26
РОЗДІЛ 2. ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ТА АПРОБАЦІЯ ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДИК НАВЧАННЯ АУДІЮВАННЯ.....	37
2.1. Методики формування навичок аудіювання в сучасній освітній практиці.....	37
2.2. Організація та проведення педагогічного експерименту.....	46
2.3. Аналіз результатів експерименту.....	56
ВИСНОВКИ.....	62
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	65
ДОДАТКИ.....	70

ВСТУП

Сучасна система освіти перебуває в стані активного реформування, яке передбачає інтеграцію інноваційних технологій у навчальний процес. Особливого значення набуває навчання аудіювання, яке є базовою навичкою для розвитку мовленнєвої компетенції молодших школярів. Уміння слухати і розуміти почуте є важливою складовою комунікативної діяльності, яка забезпечує ефективну взаємодію в суспільстві. Однак традиційні підходи до навчання аудіювання часто не відповідають сучасним потребам, оскільки вони не завжди враховують індивідуальні особливості учнів, не використовують потенціали цифрових технологій та інтерактивних методів навчання.

З іншого боку сучасні дослідження показують на високу ефективність використання інноваційних методик, зокрема ігрових технологій, мультимедійних засобів, інтерактивних платформ, які сприяють підвищенню мотивації та зацікавленості учнів до навчання. У цьому контексті вивчення та впровадження інноваційних методик навчання аудіювання є надзвичайно актуальним завданням, яке сприятиме вдосконаленню якості освіти в початковій школі.

Проблематика навчання аудіювання як ключового компонента комунікативної компетентності молодших школярів знайшла ґрунтовне відображення у працях провідних українських науковців. Теоретичні засади та поетапну систему роботи над слуханням досліджували Л.Шелестова та С.Лук'янчук. Сучасні комунікативні підходи та інтерактивні методики обґрунтували І.Большакова, М.Пристінська, Н.Бібік та О.Савченко. Їхній доробок підтверджує необхідність системного впровадження ефективних методик для формування аудіативних умінь.

Об'єктом дослідження є процес навчання аудіювання в учнів початкової школи. **Предметом дослідження** є інноваційні методики, які використовуються для формування навичок аудіювання у молодших школярів.

Метою даного дослідження є апробація інноваційних методик навчання аудіювання в учнів початкової школи, які враховують сучасні вимоги до освітнього процесу та психолого-педагогічні особливості молодшого шкільного віку.

Для досягнення мети поставлено такі завдання:

1. Провести аналіз психолого-педагогічних основ навчання аудіювання.
2. Вивчити сучасний стан проблеми навчання аудіювання в початковій школі.
3. Систематизувати та обґрунтувати ефективність використання інноваційних засобів і методів навчання аудіювання учнів молодших класів.
4. Організувати та провести педагогічний експеримент із метою перевірки ефективності обраних методик.
5. Проаналізувати результати експерименту, розробити рекомендації щодо впровадження методик в практику початкової школи.

Для досягнення мети було використано комплекс методів: теоретичні(аналіз наукової літератури, систематизація, порівняння), емпіричні(спостереження, педагогічний експеримент), а також методи математичної статистики для обґрунтування результатів дослідження.

Етапи дослідження включали:

1. Аналіз психолого-педагогічної літератури та нормативних документів для визначення теоретичних основ дослідження.
2. Апробація інноваційних методик навчання аудіювання
3. Проведення педагогічного експерименту в навчальних закладах початкової освіти.
4. Аналіз отриманих даних та формування висновків і рекомендацій.

Експериментальна частина дослідження включала три етапи: константувальний, формувальний та контрольний. На константувальному етапі було

вивчено початковий рівень сформованості навичок аудіювання у молодших школярів. Формувальний етап полягав у впровадженні інноваційних методик у навчальний процес. На контрольному етапі здійснено оцінку ефективності впровадження інновацій.

Наукова новизна роботи полягає в апробації інноваційних методик навчання аудіювання, які враховують сучасні технології та інтерактивні форми роботи. Запропоновані методики спрямовані на активацію пізнавальної діяльності учнів, розвиток їхньої самостійності та творчого підходу до навчання.

Практичне значення роботи полягає у створенні рекомендацій для вчителів початкової школи щодо впровадження інноваційних методик навчання аудіювання. Результати дослідження можуть бути використані в системі підвищення кваліфікації педагогів та у процесі підготовки майбутніх вчителів початкової школи.

Магістерська робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. У першому розділі представлено теоретичні основи дослідження проблеми навчання аудіювання, у другому— апробовано інноваційні методики. У висновку узагальнено результати дослідження та сформульовано рекомендації щодо практичного застосування отриманих результатів.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ НАВЧАННЯ АУДІЮВАННЯ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

1.1. Психолого-педагогічні особливості навчання аудіювання

Ефективність освітнього процесу залежить від професійної багатовекторної роботи педагога. Однієї передачі знань із застосуванням провідних методик та інноваційних заходів є недостатнім – учитель повинен враховувати психологічні фактори дитячого розвитку, зважувати їхній вплив на налаштованість дитини, її мотивацію, ставлення до навчання, фізичне та моральне благополуччя.

Успішність навчальної діяльності залежить від того, наскільки добре вчитель і батьки обізнані у закономірностях вікового розвитку дітей, а також від здатності виявляти індивідуальні особливості кожної дитини. Під час планування та організації аудіювання з дітьми молодшого шкільного віку педагог також повинен пересвідчитись в ефективності навчального процесу, врахувавши психолого-педагогічні основи навчання. Цього можна досягти лише володіючи повною інформацією про індивідуально-вікові особливості даної групи школярів [8, с.70-72].

Традиційно, молодшим шкільним віком вважають вік дітей від 6-7 до 10-11 років, що відповідає рокам навчання в класах початкової школи. Вікові межі та соціально-психологічні характеристики визначаються освітньою системою, теорією психічного розвитку особистості, віковою періодизацією. На етапі молодшого шкільного віку дитина переживає кризу семи років: змінюється ситуація її розвитку, адже вона набуває нову соціальну роль – роль школяра, яка безпосередньо пов'язується, в першу чергу, з навчальною діяльністю. У результаті таких зовнішніх чинників відбувається і внутрішня трансформація – самосвідомість дитини докорінно змінюється, що призводить до переоцінки цінностей [20, с.41-46].

У семирічному віці рівень розвитку дитини свідчить про її готовність до навчання в умовах початкової школи. Повноцінному систематичному

навчанню дитини сприяють її рівень фізичного, когнітивного та емоційного розвитку. Після того, як дитина розпочала навчання у школі, кардинально змінюється її стиль життя – трансформується режим дня, починають вибудовуватись відносини з новими соціальними групами. Провідною діяльністю, замість гри, стає навчання, яке зумовлює появу у школяра незворотного обов'язку – вчитися, тобто набувати та засвоювати знання. Дитина все частіше зіштовхується з тим фактом, що їй доводиться робити те, що потрібно, а не те, що хочеться.

На початковому етапі перебування в школі дитини формується безумовний інтерес до самого процесу навчальної діяльності, який не підкріплений усвідомленням значення такої діяльності. Лише з появою зацікавленості до результатів своєї навчальної діяльності, що супроводжується почуттям задоволення від власних досягнень, у дитини починає формуватись інтерес до змісту навчальної діяльності та до набуття знань. Підкріплення такої мотивації відбувається за допомогою похвали вчителя, що викликає особливі почуття гордості та вдовolenості у молодших школярів, адже в початковій школі педагог є для них абсолютним авторитетом [7,с. 320].

У молодшому шкільному віці діти володіють значними резервами розвитку. Із вступом дитини до школи, під впливом навчального процесу відбувається перебудова механізмів всіх її пізнавальних процесів, набуття нових – властивих дорослій людині – якостей. Школярі залучаються в нові для них види діяльності та вступають в незвичні системи міжособистісних відносин. Загальними властивостями всіх пізнавальних процесів дитини стає їх продуктивність, результативність та стійкість. Наприклад, на навчальних заняттях дитина з перших днів повинна зберігати підвищену увагу протягом тривалого часу, сприймати та засвоювати все, що говорить учитель.

У навчальній діяльності, де осмислення матеріалу спрямоване на виконання конкретного навчального завдання, особливо важливим є вміння розрізняти різні види сприйняття, що базуються на теоретичному

узагальненні. Оскільки метою навчальної діяльності є формування наукових знань, які повинні ґрунтуватися саме на теоретичному, а не емпіричному рівні узагальнення, то й навчальні завдання мають розв'язуватись відповідно – шляхом застосування теоретичних узагальнень. Аудіювання, як один зі способів здійснення навчальної діяльності, теж потребує наявності такого рівня узагальнення. Якщо учні не досягли цього рівня, вони не зможуть ефективно справлятися з навчальними завданнями, зокрема й тими, що реалізуються через аудіювання.

Психологічні особливості аудіювання молодших школярів можуть бути також розкриті за допомогою мовленнєвого аналізу текстів, який включає аналіз лексичних, семантичних, стилістичних особливостей і помилок, яких припускаються молодші школярі, та які зумовлені особливостями аудіювання як обмеженого в часі процесу, під час якого неможливо повернутись до незрозумілих чи непочутих елементів.

У дітей молодшого шкільного віку аудіотекст сприймається не через логічне осмислення, а через емоційно-експресивне ставлення. Їхнє сприйняття вирізняється безпосередністю та образністю, що зумовлює творчий і чуттєвий підхід до розуміння того, що найбільше вразило дитячу уяву. Ще однією характерною психологічною особливістю аудіювання в молодших школярів є те, що навіть при правильному сприйнятті змісту тексту, діти не пов'язують його з усвідомленням мовленнєвого оформлення. Між тим, таке усвідомлення є важливою умовою для точного розуміння прослуханого, а отже — й для успішного виконання навчального завдання. Якщо цього усвідомлення немає, виникають труднощі в лексичному поєднанні слів у переказі почутого, а також у граматичному оформленні мовлення.

Сприйняття та розуміння почутого тексту, як вид діяльності слухання, розвивається протягом усього навчання в початковій школі. У цей час здатність утримувати навчальний матеріал у пам'яті під час слухання значною мірою визначається характером установки.

Під час практики стає досить зрозумілим, що аудіювання є одним із найскладніших видів мовленнєвої діяльності, у зв'язку з чим в учнів виникає численна кількість невдач. Деякі складнощі пов'язані з тим, що звукова інформація в процесі аудіювання надається одноразово – адже повтори, як правило, є винятковими, тому учень від початку навчального завдання повинен розуміти сутність аудіотексту. Потік звукової інформації надходить безперервно, учень не має можливості зробити паузу, як у процесі читання, саме тому він повинен утримувати свою увагу тільки до звукового повідомлення, що надходить від учителя. Найменша втрата концентрації уваги слухача призводить до безповоротної паузи у сприйманні інформації, що зумовлює повне несприйняття частини інформації, яка надійшла саме в цей період часу [20, с 41-46].

Складнощі також пов'язані з тим, що аудіювання є єдиним видом мовленнєвої діяльності, де усе залежить винятково від зовнішніх чинників, а не від того, хто виконує завдання. Слухач, на відміну від учня, який пише, читає чи розмовляє, не здатен внести будь-яких змін, чи підлаштувати мовлення під себе та свій рівень розуміння.

Науковці виділили класифікацію, згідно якої складнощі в аудіюванні можуть бути пов'язані з такими чинниками:

- 1) з мовленнєвою формою повідомлення;
- 2) з контекстом повідомлення;
- 3) з умовами передачі повідомлення;
- 4) з джерелами інформації.

Складнощі, пов'язані з мовленнєвою формою повідомлення, виникають з двох основних причин: або через те, що повідомлення містить не вивчений матеріал, або ж через те, що в повідомленні присутній знайомий, але складний для сприйняття на слух мовленнєвий матеріал. Труднощі, спричинені характером мовленнєвого матеріалу, зазвичай

поділяються на фонетичні, лексичні та граматичні [3, с.280]. На початковому етапі навчання аудіювання рекомендується уникати включення до тексту складних та термінологічно незнайомих для школяра слів, адже це може ускладнювати формування базових навичок сприйняття на слух. Кількість складних слів може становити близько трьох відсотків від загального обсягу слів у тексті; крім того, такі нові для школярів слова не повинні мати статус ключових, без розуміння значення яких неможливо зрозуміти основну думку тексту. Також доцільно використовувати лише той граматичний матеріал та граматичні конструкції, які вже є знайомими для школярів, та сутність побудови яких не є загадкою для дітей.

Наступна група труднощів пов'язана із контекстом повідомлення; їх виникнення напряду залежить від рівня зацікавленості та мотивації учня до сприйняття та розуміння мовлення, аналізі його змісту. Дитину неможливо змусити уважно слухати, якщо зміст аудіотексту їй нецікавий чи мало зрозумілий. Для підвищення мотивації учнів ефективно працюють цікаві та творчі завдання, які можуть бути частиною аудіювання. Варто зазначити, що школярі краще сприймають та запам'ятовують більш складний, проте змістовний текст, аніж легкий та примітивний. Це підкреслює важливість принципів цікавості та змістовності, яких повинен дотримуватись педагог під час вибору тексту для аудіювання. Ще одним із таким принципів є вибір текстів відповідного обсягу та складності, щоб не допустити швидкої втоми учнів. Відповідно до цього принципу, під час проведення аудіювання в початковій школі доречним є використання коротких звукових записів, поступове їх збільшення та, у випадку необхідності, розбиття тексту на частини з почерговим прослуховуванням та виконанням відповідних завдань.

Складнощі, пов'язані з умовами передачі повідомлення, є наступною групою. Умови передачі включають кількість прослуховування аудіотексту та швидкість мовлення диктора. Аудіювання як вид мовленнєвої діяльності відрізняють своєю швидкоплинністю та неповторністю – саме ці якості є ключовими для формування у школяра важливих вмінь та навиків. Якщо

учень звикне до того, що ефективно виконання ним завдань аудіювання буде можливим тільки за умови багаторазового прослуховування тексту, зникне сама суть та користь такого виду мовленнєвої діяльності. Тому педагог має уникати формування такої залежності у школяра. Для попередження подібних ситуацій, вчителю варто уважно стежити за адаптацією психіки дитини до аудіювання, обмежуючи кількість прослуховувань аудіо-матеріалу до двох разів. При цьому корисним може бути використання додаткових засобів, таких як зорові опори чи знайомий голос, що полегшують сприйняття. Проблема швидкоплинності інформації в процесі аудіювання вирішується шляхом дотримання середнього темпу мовлення в аудіозаписах. На початкових етапах навчання доцільно застосовувати легке уповільнення темпу мовлення за рахунок пауз між фразами [52].

Наступною групою труднощів є пов'язані з джерелами інформації аудіювання. Серед таких джерел виділяють аудіовізуальні (картини, слайди, кінофільми, телевізійні передачі, мовлення вчителя у формі роз'яснень) та аудитивні джерела (звукові записи, радіопередачі). Цілком зрозуміло, що сприйняття аудіовізуальних матеріалів значно легше та швидше, ніж аудитивних. Найефективнішим вважається джерело інформації, що поєднує обидва типи — тобто розмова вчителя по тематиці представленого зображення. Найважчим для сприйняття школярем є аудіозаписи текстів та радіопередачі, з огляду на відсутність в них будь-якої візуальної підтримки. Водночас, їхня роль в навчальному процесі залишається надзвичайно важливою, оскільки мовлення в таких матеріалах, зазвичай, відрізняється зразковістю та сталістю звучання. Саме ці якості звукозаписів допомагають формуванню правильних акустико-артикуляційних образів, що значно полегшує сприйняття мовлення.

Знаючи про можливі групи складнощів під час аудіювання, педагог може оцінити ступінь складності вправ для кожного учня й врахувати ці фактори у процесі підготовки й проведення наступних занять з аудіювання. Однак просто виявити проблеми — недостатньо. Вчитель також має володіти

ефективними стратегіями для їх подолання. Існують два підходи до цього: усунення труднощів та їх подолання.

Метод «усунення» полягає в тому, що педагог створює надто сприятливі умови — спрощує завдання, активно підказує тощо. Але внаслідок цього діти звикають до допомоги, не вчаться долати труднощі самостійно, що не відповідає освітнім цілям [26, с.128].

Протилежний підхід — «подолання» — полягає в поступовому введенні труднощів. Іноді педагог навмисно створює умови, які викликають зусилля та активізують учнів, стимулюючи їхню увагу, наполегливість і волю. Дослідники підкреслюють, що це найрезультативніша методика, адже вона ставить учня в умови, максимально наближені до реального спілкування — коли треба справді мобілізувати всі психічні ресурси .

Аудіювання як метод навчання потрібен для того, щоб сформувати в учнів вміння свідомо сприймати й розуміти усне мовлення, а також виділяти важливу інформацію, аналізувати її, використовувати у власній мовленнєвій діяльності.

Процес аудіювання забезпечує розвиток мовленнєвої діяльності, а також допомагає учням правильно сприймати мовні зразки та будувати власні висловлювання, а також розвиває увагу, пам'ять, мислення й уміння зосередитися на змісті. Також воно збагачує словниковий запас учнів, сприяє формуванню граматично правильного мовлення та навичок ефективної комунікації, адже розуміння співрозмовника є основою будь-якого діалогу. Крім того, створює базу для засвоєння інших видів мовленнєвої діяльності: читання, говоріння, письма, та сприяє розвитку критичного мислення й здатності інтерпретувати почуте, а також допомагає соціалізації, адже вміння слухати й адекватно реагувати є невід'ємною частиною культурної взаємодії.

Аудіювання — це не просто слухання, а активний пізнавальний процес, який дає змогу учням ефективно опановувати мову та успішно навчатися в різних освітніх галузях.

Для учнів початкової школи аудіювання виконує кілька ключових функцій: освітню, розвивальну та виховну.

По-перше, воно забезпечує засвоєння нових знань. Діти сприймають усну інформацію від вчителя чи учнів, навчаються виділяти головне, розуміти зміст висловлювань, співвідносити їх із власним досвідом. У такий спосіб аудіювання стає важливим каналом отримання навчального матеріалу.

По-друге, аудіювання сприяє розвитку когнітивних процесів молодших школярів: пам'яті, уваги, мислення, уяви, мовного чуття. Дитина вчиться аналізувати, синтезувати й узагальнювати почуте, що є необхідною умовою для подальшого успішного навчання.

По-третє, воно виконує важливу виховну й соціалізуючу функцію. У процесі слухання учні вчаться бути уважними до співрозмовника, розвивати вміння вести діалог і дотримуватися правил мовленнєвого етикету [5, с. 280].

Аудіювання в початковій школі не можна розглядати лише як допоміжний метод навчання, адже це комплексний засіб формування мовленнєвої діяльності, розвиток інтелектуальних здібностей та виховання культури спілкування.

Дослідники наголошують, що вміння слухати не стає ефективним без цілеспрямованої, спеціально організованої роботи над аудіюванням як видом мовленнєвої діяльності. Українські науковці надають значення віковим особливостям молодших школярів у процесі формування навичок аудіювання. Виділені такі етапи навчання:

- підготовчий (інформаційно-організаційний),
- практичний, що розглядається через фази мовленнєвої діяльності: орієнтовна → виконавча → контрольна.

Методика включає вправи підготовчого, мовленнєвого й контрольного характеру із застосуванням індивідуального підходу до кожного учня.

Українські педагоги та методисти підкреслюють, що аудіювання є невід'ємною складовою мовленнєвої діяльності й має велике значення у процесі навчання молодших школярів.

І.Большакова та М.Пристінська зазначають, що саме слухання забезпечує засвоєння зразків правильного мовлення, сприяє накопиченню мовного досвіду і формує в учнів уміння будувати власні висловлювання. Дослідниці наголошують на потребі системної роботи з аудіювання для розвитку комунікативної компетентності [3, с.128].

Л.Шелестова вказує, що уміння слухати та розуміти почуте не формується стихійно, воно потребує цілеспрямованої методичної роботи. Науковиця виділяє особливу роль розвитку слухової пам'яті та уваги без яких неможливе ефективне засвоєння навчального матеріалу[33, с.192].

С.Лук'янчук розробила поетапну систему навчання аудіювання, яка включає підготовчий, практичний та контролюючий етапи. Вчена підкреслює, що робота над слуханням має проводитись з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей дітей [17, с.168].

Відтак, аудіювання посідає важливе місце у процесі навчання молодших школярів, оскільки є невід'ємною складовою мовленнєвої діяльності та формування комунікативної компетентності. Саме через слухання дитина з перших років життя засвоює навколишній світ, а у шкільному віці цей процес набуває системного та цілеспрямованого характеру.

1.2. Огляд сучасних методик навчання аудіювання

Аудіювання є важливим складником мовленнєвої діяльності, зокрема на уроках української мови у початковій школі. Сучасні методики навчання аудіювання в початковій школі спрямовані на формування в учнів здатності повноцінно сприймати та розуміти усну інформацію, а також застосовувати почуте у власному мовленні.

Однією з провідних сучасних методик, спрямованих на формування в учнів здатності не лише розуміти почуте, а й ефективно взаємодіяти в реальних життєвих ситуаціях — є комунікативно-орієнтована методика навчання аудіювання в початковій школі. Її сутність полягає у створенні природного мовленнєвого середовища, де аудіювання розглядається не як ізольована вправа, а як засіб досягнення комунікативної мети [10, с.145].

У навчальному процесі використовуються автентичні та наближені до реальних матеріали: оголошення, розповіді, діалоги, інструкції, аудіоказки. Учні слухають тексти, які відображають звичні їм ситуації, після чого виконують завдання, що передбачають розуміння змісту, інтерпретацію почутого та його подальше використання у власному мовленні.

Реалізація цієї методики відбувається у три етапи. На етапі передслухання вчитель створює комунікативну ситуацію, налаштовує дітей на сприймання інформації, активізує лексичний запас і пропонує спрогнозувати зміст аудіотексту, наприклад: «Уявіть, що ми на вокзалі. Що ми можемо почути з гучномовця?».

Під час слухання відбувається безпосереднє сприймання тексту: перше прослуховування спрямоване на загальне розуміння, друге — на пошук конкретної інформації, третє — на уточнення деталей (за потреби).

Після слухання передбачено активізацію учнів: вони виконують завдання, які перевіряють розуміння змісту й стимулюють використання почутого у власному мовленні. Наприклад, після прослуховування опису погоди діти обирають картинку, яка відповідає змісту, слухаючи розповідь

про подорож, відповідають на питання: «Куди поїхав герой?», «Що вони взяли з собою?»).

Ця методика ґрунтується на принципах автентичності матеріалів, функціональності, інтерактивності та спрямованості на результат. Учні не заучують текст дослівно, а вчаться виділяти головну думку, розуміти зміст і ключові деталі. Важливо, що комунікативно-орієнтоване навчання аудіювання створює ситуацію активної участі кожного школяра, поєднує слухання з говорінням, мисленням, пам'яттю, розвиває вміння слухати співрозмовника та відповідати адекватно до почутого [7, с.160].

У сучасній українській педагогіці значна увага приділяється впровадженню комунікативно-орієнтованого підходу в навчання аудіювання, особливо у початковій школі. Вітчизняні дослідники розглядають цей підхід як ефективний засіб розвитку мовленнєвої компетентності учнів, акцентуючи на інтеграції слухання в реальні комунікативні ситуації.

Зокрема І.О.Большакова та М.С.Пристінська зазначають, що «аудіювання має бути інтегрованим у реальні або наближені до реальних мовленнєві ситуації, де дитина виступає не пасивним слухачем, а активним учасником комунікації» [3, с.136]. Це підкреслює необхідність створення умов і для активного сприймання та використання мови в контексті, і для реальних життєвих ситуацій.

О.Я.Савченко, аналізуючи особливості мовленнєвої підготовки молодших школярів, зазначає, що «комунікативно-орієнтований підхід забезпечує розвиток мовленнєвої компетентності через діяльність, у якій слухання є природним компонентом процесу спілкування». Це свідчить про важливість включення аудіювання в контекст комунікативної діяльності, що сприяє розвитку мовленнєвих навичок учнів [29, с. 312].

У своїх методичних розробках Н.М.Бібік вказує, що ефективність навчання аудіювання залежить від того, наскільки воно відповідає пізнавальним інтересам та життєвому досвіду дітей. Дослідниця підкреслює,

що «під час сприймання тексту учень має усвідомлювати не лише його зміст, а й практичну мету- для чого він слухає, яку дію повинен виконати після прослуханого» [1, с.198].

Узагальнюючи позиції українських науковців, можна стверджувати, що комунікативно-орієнтоване навчання аудіювання розглядається ними як процес, у якому слухання виступає засобом досягнення комунікативної мети, а не самоціллю. Вітчизняні автори підтримують ідею створення природного мовного середовища, використання автентичних або максимально наближених до реальних текстів, багаторівневих завдань та активних форм роботи, які забезпечують взаємодію учнів між собою та вчителем.

Важливе місце посідають ігрові методики, які підвищують інтерес і залученість дітей. Ігрова методика навчання аудіювання в початковій школі є однією з найбільш ефективних, оскільки поєднує навчальну діяльність із природною потребою дитини молодшого шкільного віку у грі. Вона сприяє активізації пізнавальної діяльності, підвищує інтерес до навчання, розвиває слухову увагу, пам'ять, швидкість реакції та формує позитивну мотивацію до опанування української мови [16, с.163].

Основна мета ігрової методики полягає не лише у формуванні навичок розуміння почутого, а й у створенні емоційно забарвленого контексту, в якому учень занурюється в комунікативну ситуацію та сприймає аудіотекст як частину цікавої взаємодії.

Структура ігрової методики зазвичай включає три етапи:

- Підготовчий (мотиваційний) — учитель створює ігрову ситуацію, налаштовує учнів на сприймання, вводить ключові слова, демонструє зображення або ставить запитання, які пробуджують інтерес.
- Основний (ігрове слухання) — безпосереднє прослуховування аудіотексту у форматі гри: змагання, квесту, пошуку

скарбів, рольової взаємодії. Тут важливо, щоб завдання були інтригуючими та відповідали віковим можливостям.

□ Рефлексивно-підсумковий — обговорення результатів, визначення переможців, повторення ключових моментів тексту, формулювання висновків і заохочення до подальшої участі.

Використання ігрової методики під час аудіювання допомагає підвищити емоційне залучення учнів, знижує страх помилитися, що особливо важливо у мовленнєвій діяльності, стимулює активну участь навіть тих учнів, які зазвичай пасивні, а також дозволяє поєднувати аудіювання з іншими видами діяльності: говорінням, руханками, творчими завданнями.

Ігрова методика добре поєднується з іншими підходами: її можна інтегрувати у комунікативно-орієнтоване навчання, використовуючи з мультимедійною підтримкою (наприклад, онлайн-ігри Kahoot, Quizizz, LearningApps) або застосовувати у диференційованих групах, надаючи дітям різнорівневі ролі й завдання.

Ігровий метод є невід'ємною частиною сучасної української педагогіки, особливо у початковій школі. Його ефективність підтверджують дослідження вітчизняних учених, які підкреслюють значення гри для розвитку слухових навичок, мовленнєвої активності та комунікативної компетентності [18, с.145].

Автори навчально-методичного комплексу «Українська мова» для початкової школи І.О.Большакова та М.С.Пристінська активно впроваджують елементи гри у процес навчання аудіювання. У їхніх методичних розробках часто використовуються завдання типу «Послухай і обери малюнок», «Відгадай загадку за звуковою підказкою», «Знайди помилку у почутому тексті». Вони наголошують, що гра створює природне середовище для розвитку слухового сприймання, адже відповідає психологічним потребам молодших школярів [3, с.224]

О.Я.Савченко у своїх працях підкреслює, що гра допомагає формувати навчальні мотиви, підтримує інтерес і створює умови для поєднання аудіювання з іншими видами мовленнєвої діяльності. Вона радить використовувати аудіоказки, дидактичні ігри та рольові завдання, які передбачають слухання та відтворення інформації у діалозі чи розповіді [29, с.315]

Дослідниця інтерактивних технологій навчання О.В.Пометун розробила підходи, що базуються на активній участі учнів у навчальному процесі, де гра розглядається як один із ефективних засобів інтеракції. У її підході аудіювання часто подаються через інтерактивні ігри, мозкові штурми з елементами слухання та командні квести [28, с.250].

Н.М.Бібік зазначає, що ігрова діяльність, поєднана з аудіюванням, сприяє розвитку не лише мовленнєвих, а й когнітивних умінь учнів: аналізу, порівняння, прогнозування змісту тексту за окремими аудіопідказками [1, с.199].

Ще одним ефективним напрямом є використання візуальної підтримки, що поєднує слухове сприймання наочними матеріалами: малюнками, схемами, короткими відеофрагментами. Використання візуальної підтримки в навчанні аудіювання посідає особливе місце у методиці викладання української мови, особливо у початковій школі, оскільки допомагає учням краще сприймати, осмислювати та запам'ятовувати почуту інформацію. Візуальні матеріали виконують роль додаткових опор, які активізують увагу, формують асоціації та сприяють розвитку мислення. Українські науковці розглядають візуальну підтримку як один із ключових чинників успішного розвитку навичок аудіювання у молодших школярів. Вони підкреслюють, що цей підхід не лише допомагає сприймати текст, а й формує стратегії розуміння, розвиває мислення та мовлення. І.О.Большакова, Н.М.Бібік, О.Я.Савченко підкреслюють, що поєднання аудіального і зорового каналів сприймання значно підвищує ефективність

навчання, оскільки молодші школярі ще не мають достатньо розвиненої здатності до тривалого слухового сприймання без підтримки наочності[43].

Візуальна підтримка може реалізовуватися через різні засоби: ілюстрації, малюнки, схеми, комікси, предметні картинки, відеофрагменти, слайди, інтерактивні презентації, піктограми, жести та міміку вчителя.

Наприклад, під час аудіювання казки учням пропонують набір ілюстрацій до сюжету, які потрібно розташувати у правильній послідовності після прослуховування; під час інструктивних текстів демонструють схему або картинку із завданням, де необхідно прослухати текст і розфарбувати предмети потрібним кольором; під час опрацювання діалогів використовують картинки з персонажами та ключовими словами [47].

Дослідниця О.Я.Савченко зазначає, що використання наочних опор сприяє кращому розумінню прослуханого, адже забезпечує взаємодію слухової і зорової пам'яті. Н.М.Бібік підкреслює значення емоційного аспекту візуальної підтримки, зазначаючи, що «яскраві, але змістовні зображення стимулюють інтерес і підвищують рівень концентрації уваги, що є необхідним для ефективного слухання»[1, с.210]

Крім статичної наочності, сучасна методика активно використовує динамічну: відео, анімацію, інтерактивні вправи. Наприклад, у процесі навчання розуміння інструкцій учні можуть спостерігати короткий відеоролик і виконувати завдання «Послухай і повтори рухи», «Послухай і покажи правильну дію». Такі види роботи поєднують слухання, візуальне сприймання та рухову активність, що відповідає віковим особливостям молодших школярів.

Важливим аспектом є поступове зменшення опори на візуальні засоби з розвитком навичок аудіювання. На початкових етапах наочність допомагає орієнтуватися в тексті, а надалі стимулює учнів розвивати здатність сприймати інформацію без додаткових підказок. Л.С.Панченко радить використовувати прийом поступового згортання візуальної підтримки: спочатку учні працюють із повним набором картинок, згодом залишаються

ключові зображення, а потім-лише умовні символи чи слова-нагадування [26, с.128].

Таким чином, візуальна підтримка виступає не лише допоміжним засобом, а й дидактичним інструментом, що сприяє розвитку слухового сприймання, пам'яті, мислення, мовленнєвих навичок і мотивації до навчання.

Щоб методики навчання аудіювання були ефективними, важливо не лише створювати умови для зацікавлення учнів, а й поступово формувати в них стратегії роботи з текстом. Одним із сучасних підходів, що забезпечує розвиток таких умінь, є стратегічне навчання аудіювання. Воно спирається на ідею, що учень не просто «чує» текст, а свідомо керує власним слуханням через набір навчальних стратегій.

Сильна сторона методики- явне навчання стратегіям. Учитель спочаку моделює («думає вголос»), а потім веде учнів крізь спільне застосування з підказками (контрольні запитання/навігатори: «Що було раніше/пізніше?»), далі організовує парну практику, і, зрештою, – самостійне використання з мінімальною опорою. Такий супровід знижує когнітивне навантаження та поступово переносить контроль від учителя до дитини.

Важливим є добір і дозування матеріалу. Для 1-2 класів- короткі тексти (30-60 секунд) з прозорою структурою, повторюваними елементами, виразними інтонаційними підказками, тісною візуальною опорою. Для 3–4 класів — довші уривки (до 2 хвилин) із двома лініями змісту, початками і завершеннями, що вимагають регульованого темпу і часткового зняття візуальної підтримки. Лексичну складність збільшують не кількістю нових слів, а щільністю смислів і різноманіттям завдань [24, с.284].

Диференціація у стратегічній методиці – це різні «лінзи» слухання для різних груп: одна група «полює» за головною думкою і ключовими словами, друга- збирає деталі і факти, третя- ловить сигнали причинності та емоцій. Після цього групи «зшивають» цілісну картину. Для учнів із повільнішою обробкою інформації важливі менші «куски» тексту, більше попередження

про мету слухання, повтор з іншим завданням; для швидших – завдання на інтерпретацію, приховану іронію, підтекст [48].

Стратегії навчання аудіювання сприяють розвитку в учнів умінь не лише сприймати текст, а й активно взаємодіяти з ним на кожному етапі. Вони забезпечують перехід від передбачення змісту до його глибокого усвідомлення, допомагаючи школярам структурувати поточну інформацію та робити власні висновки. Такий підхід формує міцніші слухові навички і розвиває критичне мислення.

Сучасна школа дедалі частіше інтегрує цифрові ресурси та інтерактивні платформи у процес навчання, що робить його більш динамічним і привабливим для учнів. Використання подкастів та аудіоказок допомагає урізноманітнити сприймання навчального матеріалу, поєднуючи розважальний та пізнавальний аспекти [48].

Онлайн – тести на платформах Kahoot або Quizizz сприяють перевірці розуміння прослуханого в ігровій формі, що підвищує мотивацію школярів. Додатково, завдяки сервісам на кшталт LearningApps, діти можуть виконувати інтерактивні завдання: обирати правильну ілюстрацію за почутим описом, складати пазли за аудіопідказками чи створювати власні вправи для однокласників. Такий підхід не лише розвиває слухові навички, а й формує у школярів інформаційну грамотність та навички роботи з цифровими технологіями [48].

Українські педагоги підкреслюють важливість інтеграції цифрових ресурсів у навчання аудіювання, розглядаючи їх не лише як засіб урізноманітнення уроків, а й як інструмент розвитку пізнавальної активності учнів. Так, Л.Коваль зазначає, що «цифрові платформи створюють умови для формування в учнів навичок самостійної роботи з аудіотекстом, адже вони надають можливість багаторазового прослуховування і виконання завдань у власному темпі» [14, с.15-18].

Врахування індивідуальних особливостей та рівня підготовки учнів є надзвичайно важливим у процесі навчання аудіювання, адже діти мають

різні темпи сприймання, рівень мовленнєвої підготовки та когнітивні здібності. Диференційовані завдання дозволяють максимально ефективно залучати кожного учня до роботи з текстом, забезпечуючи поступове нарощування складності і стимулюючи інтерес до навчання.

Для сильніших учнів доцільно пропонувати завдання на визначення прихованого змісту, інтонаційного забарвлення мовлення та причинно-наслідкових зв'язків. Учні середнього рівня працюють із конкретними деталями тексту: іменами, числами, місцями подій, повторюють прослухане й відзначають ключові слова. Для тих, хто потребує додаткової підтримки, доречні короткі уривки, розпізнавання окремих слів і робота з наочними підказками.

Українські педагоги та науковці підкреслюють, що диференційовані завдання дозволяють максимально врахувати індивідуальні особливості учнів і стимулюють їхню активну участь у навчанні, підвищуючи ефективність навичок аудіювання та розуміння усного мовлення [5, с. 289].

Сучасні методики навчання аудіювання спрямовані на формування активної позиції учня у процесі сприймання усного мовлення та розвиток навичок свідомого слухання.

У сучасній європейській та північноамериканській педагогічній практиці аудіювання розглядається як провідний компонент мовленнєвої діяльності, що забезпечує формування комунікативної компетентності учнів. Досвід цих країн засвідчує ефективність різних методичних підходів, спрямованих на розвиток навичок розуміння усного мовлення.

Одним з найпоширеніших є комунікативний підхід (Communicative Language Teaching, CLT), що застосовується у Великій Британії, Німеччині, США та Канаді. Він передбачає організацію навчання на основі реальних комунікативних ситуацій та використання автентичних аудіоматеріалів. При цьому головна увага зосереджується не лише на розумінні змісту, а й на мовленні. У скандинавських країнах TBL активно поєднується з цифровими платформами, що забезпечують індивідуалізацію

навчання. В Іспанії, Фінляндії та Нідерландах застосовують CLIL, коли учні засвоюють іншомовний матеріал разом із змістом інших предметів. У Франції та Великій Британії ефективним є аудіовізуальний метод, який полегшує розуміння завдяки поєднанню звуку й зображення [10, с.210].

Дослідження закордонного досвіду навчання аудіювання показує, що провідні вчені Європи та Північної Америки пропонують як теоретичні, так і практичні підходи. Європейські дослідники наголошують на значенні контексту, автентичності матеріалу та інтеграції аудіювання з іншими видами діяльності. Зокрема, Петер Склтон пропонує поєднувати слухання з говорінням у реальних комунікативних ситуаціях, Кетрін Річардс підкреслює роль автентичних аудіо- та відеоматеріалів, а Марія Делла Порта розвиває інтегроване навчання, подібне CLIL [48].

Північноамериканські вчені акцентують на практичності та активності учнів. Джон Харріс пропонує Task-Based Learning, Мері Льюїс - інтерактивне слухання з дискусіями, а Роберт Філдінг виділяє значення цифрових ресурсів для індивідуалізації навчання [47].

Таким чином, дослідження європейських і північноамериканських учених доповнюють практичні методики аудіювання, забезпечуючи розвиток сприймання, комунікативної компетентності та активної взаємодії учнів у процесі навчання.

Сучасні підходи орієнтовані на активне залучення учнів у процес сприймання усного мовлення, розвиток стратегій роботи з текстом та врахування індивідуальних особливостей кожного школяра. Ігрова методика стимулює мотивацію, дозволяє засвоювати нові мовленнєві зразки у природному та емоційно привабливому середовищі. Комунікативно-орієнтований підхід спрямований на формування навичок реального спілкування, розвиток мовленнєвої компетентності та умінь взаємодіяти з однолітками через різні види комунікативних завдань. Використання візуальної підтримки, цифрових ресурсів на інтерактивних платформах підвищує ефективність сприймання, розвиває увагу, пам'ять та інформаційну

грамотність, забезпечуючи можливість адаптувати завдання до рівня підготовки учнів. Стратегічне навчання аудіювання допомагає учням планувати, контролювати та оцінювати процес сприймання, розвиваючи критичне мислення та самостійність. Диференційований підхід гарантує, що завдання відповідають рівню підготовки та потребам кожного учня, що сприяє успішному засвоєнню як базових, так і складніших навичок.

Таким чином, сучасні методики навчання аудіювання інтегрують педагогічні стратегії, технології та індивідуальний підхід, створюючи умови для комплексного розвитку слухових, когнітивних компетенцій молодших школярів.

1.3.Роль інновативних підходів у розвитку навичок аудіювання

Інноваційні підходи відіграють ключову роль у розвитку навичок аудіювання, оскільки вони змінюють саму природу сприймання й опрацювання звукової інформації учнями. Завдяки інтерактивним платформам, мультимедійним засобам та цифровим ресурсам процес слухання стає більш динамічним, різноманітним та наближеним до реальних життєвих ситуацій. Використання подкастів, аудіоказок, відеофрагментів із субтитрами або без них стимулює учнів до активного слухання, розвиває їхнє вміння виділяти головну інформацію, аналізувати контекст і прогнозувати зміст [27, с.215].

Потреба у впровадженні інновацій у навчанні аудіювання виникла через низку чинників, що відображають сучасні зміни в освіті та суспільстві. По-перше, традиційні методи слухання часто не відповідають вимогам сучасних дітей, які звикли до швидкої зміни інформації, мультимедійного середовища та інтерактивності. Сучасні учні мають високий рівень залучення до цифрових технологій, але їхня концентрація уваги є більш фрагментованою, що ускладнює довготривале прослуховування без візуальної чи інтерактивної підтримки. Психологи радять поєднувати аудіювання з візуальними образами та активною взаємодією, оскільки це підсилює утримання уваги. Крім того, вони наголошують на необхідності використання коротких, чітко структурованих завдань, які відповідають віковим особливостям дітей і поступово формують здатність до зосередженого слухання [21, с.95-97].

По-друге, аудіювання як складова комунікативної компетентності стає дедалі важливішою у зв'язку з глобалізацією та зростанням ролі міжкультурної комунікації. Для цього потрібні методи, що розвивають не лише механічне сприйняття мовлення, а й навички прогнозування, критичного аналізу та вибіркової уваги.

По-третє, оновлені освітні стандарти (зокрема, НУШ) вимагають використання компетентнісного підходу, орієнтованого на практичне застосування знань і розвиток навичок, а не репродуктивне відтворення текстів. Інноваційні методи – інтерактивні платформи, ігрові технології, стратегічне навчання – дозволяють зробити цей процес більш гнучким і доступним для різних рівнів підготовки. У пропонованому освітньому стандарті початкової освіти акцентують увагу на формуванні комунікативної компетентності – здатності учнів спілкуватися, висловлювати власні думки, взаємодіяти в групі та розуміти інших. Крім того, освітній простір за концепцією НУШ передбачає створення емоційно безпечного клімату, де діти почуваються підтриманими і готовими до спілкування, що знижує стрес у навчанні та підвищує мотивацію до активного слухання і взаємодії(серпень 2025) [15, с.34].

Під поняттям «інноваційні методики» у навчанні аудіювання розуміють сукупність сучасних підходів, технологій і прийомів, які оновлюють традиційну систему викладання та спрямовані на підвищення ефективності засвоєння навчального матеріалу [18, с.145].

Інновативні підходи в навчанні аудіювання передбачають використання сучасних технологій, інтерактивних інструментів та нестандартних методів, що роблять процес сприймання усної мови більш ефективним і наближеним до реальних комунікативних ситуацій. Вони змінюють традиційне уявлення про уроки слухання, роблячи їх динамічними, гнучкими та особистісно орієнтованими.

Сучасна школа активно використовує цифрові ресурси, що дозволяє зробити процес навчання більш динамічним, індивідуалізованим і мотивуючим. Одним із поширених рішень є використання подкастів та аудіоказок, які дають дітям змогу зануритись у природне мовлення, сприймати різноманітні інтонації та тембри голосів. Після прослуховування школярі виконують завдання на визначення головної думки, добір ілюстрацій

або створення власного продовження сюжету, що сприяє розвитку творчого мислення та розширює їх словниковий запас[18,с.154].

Вагомим інструментом стають інтерактивні платформи Kahoot, Quizizz, LearningApps, які дозволяють проводити ігрові тести на розуміння прослуханого, співвідносити аудіофрагменти з ілюстраціями, а також виконувати вправи з аудіопідказками. Завдяки цим ресурсам вчитель може не лише перевірити рівень розуміння прослуханого, але й створювати динамічні умови для взаємодії учнів між собою. Наприклад, у Kahoot тести подаються у формі вікторин, тут учні змагаються за швидкість і точність відповідей, що стимулює розвиток не лише слухових умінь, а й швидкої реакції, концентрації уваги та аналізу інформації [48].

Quizizz дозволяє проводити як індивідуальні, так і командні змагання, тут завдання можуть включати прослуховування аудіофрагментів з подальшим вибором правильної відповіді або встановлення відповідності між уривком і зображенням. Це сприяє розвитку аудіовізуального мислення, що особливо важливо для молодших школярів, у яких домінує наочно – образне сприйняття.

LearningApps забезпечує можливість створення різноманітних інтерактивних вправ, зокрема пазлів, вправ на співвіднесення фрагментів аудіо з ілюстраціями або підписами. Учні можуть працювати індивідуально або в парах, що підтримує принцип диференціації та враховує різні рівні слухових навичок. Важливо, що такі завдання передбачають миттєвий зворотній зв'язок: дитина одразу бачить, де допущено помилку, і може виправити її без додаткового тиску з боку вчителя.

Крім того, використання інтерактивних платформ розвиває не лише навички аудіювання, але й увагу, логічне мислення та оперативну пам'ять, адже учням потрібно швидко зіставляти почуту інформацію з візуальними підказками та утримувати її у короткочасній пам'яті до моменту виконання завдання. У командних формах роботи це також стимулює розвиток

комунікативних навичок, оскільки діти обговорюють відповіді, домовляються про варіанти рішень і підтримають один одного.

Інноваційним напрямом також є впровадження мультимедійних квестів і проєктної діяльності, де школярі послідовно слухають серію аудіоповідомлень, шукаючи відповіді на запитання або розв'язуючи творче завдання. Це поєднує навчання аудіювання з розвитком логічного мислення, критичного аналізу та навичок командної роботи.

Вочевидь, що мобільні додатки та інструменти зі штучним інтелектом дають змогу регулювати швидкість мовлення, повторювати складні фрагменти і добирати матеріал відповідно до індивідуального рівня учня, що є суттєвим внеском у диференціацію навчання.

Особливе місце займає стратегічне навчання аудіювання, яке передбачає поетапну роботу з текстом: прогнозування змісту за заголовком або ключовими словами, первинне слухання для загального розуміння, повторне прослуховування з метою аналізу деталей та виконання завдань на впорядкування подій чи відповіді на запитання. Його суть полягає у послідовному використанні стратегій, які сприяють прогнозуванню глибшого розуміння та аналізу почутого. Такий підхід формує у дітей навички передбачення, вибіркової уваги та логічної обробки інформації [11, с.147].

По-перше, етап прогнозування змісту активізує попередні знання учнів і налаштовує їхню увагу на певну тему. Це формує вміння передбачати основні події чи смислові акценти, а також розвиває аналітичне мислення.

По-друге, первинне слухання спрямоване на загальне розуміння змісту. Учні вчаться виділяти головну думку, визначати місце та учасників подій, а не зосередження на дрібних деталях. Такий етап тренує глобальне слухання й допомагає зменшити страх помилок, що часто супроводжує перші спроби аудіювання.

По-третє, повторне прослуховування з аналізом деталей розвиває вибірккову увагу. Учні виконують завдання на пошук конкретної інформації, встановлюють причинно— наслідкові зв'язки, впорядковують сюжетні

елементи або відповідають на запитання. Це сприяє тренуванню короткочасної пам'яті та здатності концентруватися на ключових моментах.

Стратегічний підхід навчає школярів самоконтролю та самокорекції, адже вони свідомо співвідносять свої очікування із почутим, уточнюють і перевіряють інформацію на кожному етапі роботи з текстом. У результаті формується не механічне, а усвідомлене аудіювання, що є основою подальшої мовленнєвої діяльності.

Українські науковці розглядають інноваційні підходи у навчанні аудіювання як необхідну складову модернізації мовної освіти, що забезпечує формування в учнів не лише слухових умінь, але й комплексних когнітивних та комунікативних навичок [27, с.215].

І.Большакова у своїх дослідженнях підкреслює, що «використання цифрових технологій і мультимедійних ресурсів дає змогу створити багатоканальне навчальне середовище, у якому аудіювання поєднується з візуальною підтримкою, що значно підвищує ефективність сприйняття та розуміння тексту». Це свідчить про інтеграцію аудіо - та візуальних засобів, що забезпечують різнорівневе опрацювання інформації [3, с.224].

Вчені-методисти зосереджують свою увагу на гейміфікації процесу навчання: «Ігрові методи, що реалізуються через інтерактивні платформи, підвищують мотивацію школярів, створюють позитивний емоційний фон і стимулюють активне залучення до навчальної взаємодії». Їх дослідження демонструють ефективність Kahoot, Quizizz, LearningApps у створенні змагальних форм діяльності, які сприяють розвитку швидкості реакції, уважності та вибіркового слухання.

О.Пометун приділяє увагу комунікативно-орієнтованим підходам, зазначаючи: «Інноваційні методики змінюють роль учня — з пасивного слухача він перетворюється на активного учасника комунікації, здатного аналізувати, інтерпретувати та використовувати почуту інформацію у власному мовленні». Такий підхід посилює інтеграцію аудіювання з говорінням і розвиває в учнів соціальні компетентності.

Є.Антонов досліджує стратегічне навчання аудіювання як інноваційний інструмент. Він наголошує: «Розподіл роботи з аудіотекстом на етапи – прогнозування, загальне сприйняття, детальний аналіз- формує навички критичного мислення та розвиває логічні операції учнів»[45]. Його підхід демонструє ефективність у підготовці школярів до сприйняття великих за обсягом і складних за структурою текстів.

Н.Солошенко-Задніпряньська акцентує увагу на диференційованому впровадженні інновацій: «Інтерактивні методи навчання працюють найбільш результативно тоді, коли вони адаптовані до різних рівнів розвитку слухових навичок, передбачають варіативність завдань та різні шляхи їх виконання». Це вказує на необхідність індивідуалізації та поступовості у процесі використання, сучасних засобів [47].

Таким чином, українські дослідники розглядають інноваційні підходи у навчанні аудіювання як інтеграцію кількох компонентів: цифровізації, гейміфікації, комунікативності та диференціації. Це дає змогу не лише підвищувати ефективність навчання, а й формувати в учнів здатність працювати з аудіоінформацією у різних контекстах сучасного життя [25, с.33-36].

Узагальнюючи позиції українських науковців, можна побачити, що інноваційні підходи не лише підвищують ефективність формування слухових умінь, а й відкривають нові можливості для вирішення актуальних викликів сучасної освіти. Одним із таких викликів є зростаюча залежність учнів від цифрових пристроїв та поверхневого споживання інформації. Саме тому аудіювання дедалі частіше розглядають не лише як навчальний інструмент, а й як засіб розвитку усвідомленого слухання, концентрації уваги та критичного мислення, що здатен компенсувати негативний вплив надмірного користування гаджетами.

У сучасному інформаційному суспільстві проблема надмірного використання цифрових пристроїв дітьми молодшого шкільного віку набуває загрозливого характеру. Це спричиняє не лише зорове перенавантаження, але

й формує поверхневий тип мислення, зниження здатності до концентрації та тривалого утримання уваги. Психологи зазначають, що діти звикають до швидкої зміни картинок і яскравих візуальних стимулів, що ускладнює сприйняття тривалих текстів на слух.

У цьому контексті аудіювання постає як ефективний засіб подолання негативних наслідків цифрової залежності, адже воно спрямоване на розвиток усвідомленого слухання, послідовного опрацювання інформації та формування когнітивних навичок, що протистоять надмірній «кліповості» сприйняття.

Інноваційні підходи значно посилюють цю функцію аудіювання. Використання подкастів, аудіоказок, мікропрослуховувань та аудіотекстів дозволяє створювати навчальні ситуації, де гаджет перестає бути джерелом хаотичного контенту і перетворюється на інструмент цілеспрямованої освітньої діяльності. Наприклад, учні можуть прослуховувати короткі тематичні подкасти, після чого виконувати завдання на відтворення змісту, прогнозування розвитку подій чи створення власних аудіоінтерпретацій[16, с.165].

Сучасні дослідження українських вчених свідчать, що інтерактивні форми навчання аудіювання здатні ефективно впливати на подолання надмірної залежності учнів початкової школи від мобільних пристроїв. Зокрема, Ляшенко О., Савченко О. та Пристінська М. відзначають, що використання цифрових ресурсів у поєднанні з навчальним завданням перетворює гаджети з джерела хаотичного контенту на інструмент розвитку уваги та когнітивної адекватності.

Як підкреслює О.Я.Савченко у дослідженні «Сучасні виклики шкільної освіти» (2022), «правильно організоване слухання стимулює увагу, зменшує звичку до швидкого переключання контенту та повертає дитину до глибшого способу сприйняття»[30, с.280]. Ця теза доводить, що аудіювання, реалізоване через інтерактивні платформи сприяє формуванню навичок

усвідомленого слухання і водночас відволікає від пасивного споживання інформації у соціальних мережах.

Дослідження Ляшенко О. показують, що подкасти, аудіоказки та вправи з мікропрослуховування формують у дітей здатність утримувати увагу протягом більш тривалого часу, а також розвивають уміння аналізувати та інтерпретувати почуте.

Пристінська М. підкреслює важливість групової роботи, яка «зменшує індивідуальну цифрову ізоляцію та активізує соціальні взаємодії учнів у процесі навчання аудіювання» [3, с.224].

Щоб аудіювання стало для молодших школярів не лише навчальним, а й захоплюючим процесом, воно повинно інтегруватися у діяльність, яка здатна конкурувати з привабливістю гаджетів. Традиційні завдання на слухове сприйняття тексту часто сприймаються школярами як одноманітні, тоді як сучасні інноваційні форми відкривають можливості для творчості, ігрового змагання та активної участі. Саме поєднання навчальної мети із цікавими для дітей форматами дозволяє не лише виробляти мовленнєві навички, а й компенсувати негативний вплив надмірного користування гаджетами [2, с.131].

Одним із ефективних рішень є використання аудіоквестів, у яких учні слухають завдання-інструкцію та виконують її, переходячи з етапу на етап. Такий підхід поєднує елементи гри з розвитком навичок слухання, адже дитина не може просунутися далі без уважного сприйняття аудіоінформації. Подібні завдання викликають інтерес та створюють відчуття пригоди, що підсилює мотивацію до навчання.

Не менш результативним є вправи з подкастами та аудіоказками. Учитель може запропонувати дітям прослухати короткий подкаст і після цього обговорити його зміст у парах або групах, створити альтернативне завершення почутої історії чи поставити запитання героєві. Така форма роботи поєднує сучасний медіаконтент, який близький учням, із розвитком критичного та творчого мислення.

Цікавим нововведенням є метод мікропрослуховування, коли учні отримують дуже короткі аудіофрагменти (10-20 секунд) і повинні швидко відреагувати: обрати правильну картинку, закінчити речення або знайти логічну пару. Цей метод тренує концентрацію уваги, швидкість мислення й оперативну пам'ять, а також задовольняє потребу сучасних дітей у динамічних, швидко змінюваних формах діяльності [18, с.154].

Важливим елементом є й командні інтерактивні ігри на платформах Kahoot, Quizizz, LearningApps. У них учні можуть відповідати на запитання до прослуханого тексту, складати пазли за аудіопідказками або відновлювати сюжет за репліками персонажів. Як показують дослідження Пристінської М., «ігрова взаємодія у процесі аудіювання стимулює колективне мислення, допомагає долати індивідуальну залежність від гаджетів та формує відчуття спільності у навчанні» [2, с.226].

Можемо стверджувати, що інноваційні методи навчання аудіювання, зокрема інтерактивні платформи та цифрові аудіоресурси, виконують компенсаторну функцію у сучасній школі. Вони не лише сприяють розвитку слухових навичок, а й допомагають мінімізувати негативний вплив надмірного користування гаджетами, роблять сам процес навчання цікавішим та динамічнішим для учнів. Завдяки цьому в учнів поступово формуються навички цілеспрямованого, усвідомленого та аналітичного сприйняття інформації [25].

До провідних сучасних підходів, що визначають методику навчання аудіювання, належить комунікативний, інтерактивний, діяльнісний, компетентнісний та мультимедійний. Компетентнісний підхід є основоположним у сучасній лінгводидактиці. Його сутність полягає в тому, що навчання аудіювання здійснюється в умовах реального або змодельованого спілкування, де мова виступає як засіб комунікації, а не лише об'єкт вивчення. На думку І.Большакової, головна мета комунікативного навчання полягає у формуванні здатності учня використовувати мову для розв'язання практичних комунікативних завдань. Під час навчання аудіювання це

реалізується через створення мовленнєвих ситуацій, у яких учні сприймають на слух автентичні або наближені до реальних висловлювання: оголошення, інструкції, діалоги, казки, інтерв'ю. Комунікативні вправи типу «Прослухай і відреагуй», «Заверши діалог», «Постав запитання до прочитаного» стимулюють учнів до активної участі в спілкуванні, що сприяє формуванню мовленнєвої, соціальної та когнітивної компетентностей молодших школярів.

Інтерактивний підхід базується на принципі взаємодії між учнем і учителем, так і між самими учнями. Як зазначає О.Пометун, інтерактивне навчання передбачає співнавчання, спільне розв'язання проблем, створення атмосфери співробітництва. У процесі аудіювання це означає, що учні не просто слухають текст, а активно обговорюють його, прогнозують події, ставлять уточнювальні запитання, порівнюють свої враження. Поміж тим застосовуються інтерактивні форми роботи: аудіоігри («Хто сказав?», «Лови помилку»), рольові діалоги («Телефонна розмова», «Інтерв'ю з героєм казки»), колективне створення історій за почутим. Інтерактивний підхід забезпечує розвиток уваги, слухової пам'яті, критичного мислення та формує в учнів уміння працювати в команді [28, с.243].

В основі діяльнісного підходу лежать ідеї Л.Виготського про навчання як активну діяльність, у процесі якої учень сам конструює нові знання. Відповідно, аудіювання розглядається як інтелектуальна діяльність із певною метою. Учні не лише слухають, а й виконують завдання, що потребують аналітичної роботи: визначають головну думку тексту, знаходять ключові слова, зіставляють почуте з наочним матеріалом, створюють малюнки або схеми за змістом аудіотексту. Такі вправи розвивають уміння аналізувати, узагальнювати, робити висновки. Як підкреслює М.Пристінська, аудіювання має бути спрямоване не лише на сприйняття інформації, а й на її осмислення і трансформацію у власний досвід.

Отже, інноваційні підходи в навчанні аудіювання займають провідне місце у сучасній методиці викладання української мови в початковій школі. Вони сприяють формуванню не лише слухових умінь, але й розвитку

критичного мислення, уваги, когнітивних стратегій і комунікативних навичок. Використання ігрових методів, комунікативно-орєнтованих вправ, стратегічного навчання, візуальної підтримки та інтерактивних платформ, робить процес сприймання на слух цікавим і динамічним для дітей, що підвищує їхню внутрішню мотивацію до навчання.

Важливою є компенсаторна функція інноваційних методів, вона допомагає мінімізувати негативний вплив надмірного користування гаджетами, перетворюючи їх на інструмент активної навчальної діяльності. Як свідчать дослідження українських науковців, правильно організоване слухання сприяє розвитку концентрації уваги, формує здатність до глибокого сприймання та осмислення інформації, зменшує схильність дітей до поверхневого й пасивного споживання цифрового контенту.

Таким чином, інноваційні підходи забезпечують комплексний розвиток аудіативних умінь молодших школярів, поєднуючи навчальні завдання з ігровими та інтерактивними елементами. Вони відкривають нові можливості для особистісного й інтелектуального розвитку дітей, водночас відповідаючи на сучасні виклики шкільної освіти

РОЗДІЛ 2. ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ТА АПРОБАЦІЯ ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДИК НАВЧАННЯ АУДІЮВАННЯ

2.1. Методики формування навичок аудіювання в сучасній освітній практиці

У сучасній освіті проблема розвитку навичок аудіювання посідає одне з провідних місць у системі формування комунікативної компетентності учнів початкової школи. Саме через слухання дитина опановує зразки усного мовлення, емоційне забарвлення висловлювань, а відтак – вчиться ефективно спілкуватись. Нові освітні стандарти, зокрема Концепція «Нова українська школа», орієнтують учителя не лише на передавання знань, а й на створення умов для розвитку ключових компетентностей, серед яких важливе місце належить умінню сприймати й осмислювати усну інформацію. Зміни у педагогічній парадигмі, поява нових технологій навчання та цифрових ресурсів зумовлюють необхідність використання інноваційних підходів до організації процесу аудіювання. Традиційні методи, засновані на репродуктивному відтворенні почутого, поступово дають місце сучасним моделям навчання, у центрі яких – активна пізнавальна діяльність учня, його мовленнєва самостійність і практична спрямованість завдань [6].

Невід’ємною складовою навчального процесу стають цифрові технології, оскільки вони відкривають широкі можливості для формування в учнів навичок аудіювання, розвивають пізнавальну активність і сприяють мотивації до навчання. Застосування мультимедійних ресурсів, онлайн платформ та інтерактивних середовищ створює умови для залучення учнів до сприймання автентичних аудіоматеріалів, наближених до реального мовленнєвого середовища. Такі засоби не лише підсилюють інтерес до предмета, а й забезпечують індивідуалізацію навчання, адже кожен учень може працювати у власному темпі, багаторазово прослуховувати матеріал, виконувати завдання відповідно до свого рівня підготовки [21, с.95-97].

Однією з найпоширеніших форм цифрового навчання є використання інтерактивних освітніх платформ, оскільки вони створюють сприятливе середовище для активної участі учнів у сприйманні, осмисленні та відтворенні усного мовлення. Такі платформи поєднують навчальний, ігровий та комунікативний аспекти, забезпечуючи залучення дітей до практичного використання мови. На відмінну від традиційних методів, вони дозволяють учням не лише слухати, а й взаємодіяти з навчальним матеріалом: відповідати на запитання, співвідносити аудіо з ілюстраціями, добирати правильні варіанти, складати речення або навіть створювати власні аудіозаписи [38].

Однією з найпопулярніших у початковій школі є платформа LearningApps. Вона дає змогу конструювати вправи різного типу: «знайди пару», «вибери правильну відповідь», «заповни пропуски» тощо. Учитель може прикріпити короткі аудіофайли або відео, після чого учні виконують завдання на розуміння почутого. Перевага LearningApps полягає у можливості адаптації рівня складності до віку та підготовленості дітей. За спостереженнями педагогів, молодші школярі охоче працюють із такими завданнями, адже вони нагадують гру й водночас формують слухову увагу, уміння концентруватися й розпізнавати зміст висловлювання.

Ще однією ефективною платформою є Wordwall, яка пропонує вчителям великий вибір інтерактивних шаблонів – від вікторин до пазлів. За допомогою Wordwall можна створювати вправи для перевірки розуміння аудіотекстів, наприклад: учні слухають уривок і мають обрати правильну відповідь або з'єднати слова з відповідними зображеннями. Ця платформа має простий інтерфейс і дозволяє візуалізувати інформацію, що особливо важливо для молодших школярів, у яких провідним каналом сприйняття є зоровий [45].

Досить поширеною серед учителів є також платформа Liveworksheets, яка дає змогу створювати інтерактивні робочі аркуші з аудіо супроводом. Учні можуть не лише слухати завдання, а й записувати власні відповіді або

озвучувати окремі фрази, що сприяє розвитку не лише слухових, а й мовленнєвих навичок. Після виконання вправ результати автоматично надсилаються вчителю, що полегшує перевірку й дозволяє здійснювати індивідуальний підхід до кожного учня.

У контексті розвитку цифрової компетентності педагогів дедалі більшої популярності набуває платформа Genially, яка дозволяє створювати інтерактивні презентації, квести, вікторини та комікси з аудіо – й відеосупроводом. Використання таких матеріалів на уроках аудіювання стимулює мислення учнів, сприяє розвитку навичок прогнозування та аналізу змісту почутого. Науковці зазначають, що такі ресурси допомагають формувати не лише мовленнєві, а й соціальні та когнітивні компетентності – діти вчаться співпрацювати, обговорювати результати, робити висновки.

Сучасні вчителі відзначають, що інтерактивні платформи істотно підвищують мотивацію до навчання, адже поєднують навчальний зміст із елементами гри, змагання й відкриття нового. Вони також дають змогу реалізувати принципи НУШ- діяльнісний, компетентнісний і дитиноцентричний підходи. На думку педагогів, саме інтерактивні технології дозволяють формувати в учнів не лише мовленнєві, а й інформаційно-комунікаційні вміння, розвивають самостійність та ініціативність. Таким чином, інтерактивні освітні платформи є потужним інструментом модернізації методики навчання аудіювання в школі [11].

Особливе місце серед цифрових технологій у навчанні аудіювання посідають мобільні додатки, які поєднують навчання з елементами гри, самостійного відкриття знань та миттєвого зворотного зв'язку. Вони дозволяють учням обирати власний темп навчання, рівень складності та тип завдань, що відповідає їхнім індивідуальним потребам. Такий формат особливо ефективний для молодших школярів, адже поєднує пізнання з грою та створює ситуацію успіху.

Серед найвідоміших міжнародних додатків варто відзначити Duolingo, який пропонує короткі вправи з прослуховуванням і повторенням

фраз, забезпечуючи поступове формування слухових навичок. Система рівнів і балів мотивує до регулярного навчання. Подібно працює FunEasyLearn, де учні слухають слова та фрази, співвідносячи їх із зображеннями, що розвиває слухову й зорову пам'ять[39].

Серед українських розробок особливо популярні «Розумники», «Вчи.юа» та «Lingva.UA». У «Розумники» діти виконують аудіозавдання, пишуть диктанти та працюють з слуховими вправами з казковими персонажами. «Вчи.юа» поєднує прослуховування коротких фраз із перевіркою розуміння змісту, а «Lingva.UA» пропонує вправи на сприймання різних типів мовлення: від художнього до публіцистичного [43].

На думку сучасних науковців і педагогів, мобільні додатки створюють новий формат навчального середовища, де дитина стає активним учасником пізнавального процесу, сприяють формуванню самостійності, впевненості та позитивного ставлення до української мови.

Важливим напрямом розвитку інновацій є ігрові освітні середовища, які дозволяють організовувати колективну діяльність і забезпечують емоційну замотивованість дітей у процес навчання. Найвідомішими серед них є платформи Kahoot, Quizizz, Blooket, які дають змогу проводити аудіовікторини, інтерактивні конкурси, слухові диктанти з миттєвим зворотним зв'язком. Учитель може використати ці інструменти для перевірки розуміння почутого тексту: після прослуховування діти відповідають на запитання у форматі гри, що створює атмосферу радості, співпраці та здорового змагання. Такі ресурси формують не лише слухову компетентність, а й соціальні навички, адже учні взаємодіють між собою, підтримують один одного, вчаться спілкуватися [45].

Окрім того, використання ігрових платформ допомагає розвинути увагу, пам'ять і швидкість реакцій, адже діти мають оперативно обробляти почуту інформацію та приймати рішення. Завдяки елементам гейміфікації учні сприймають аудіювання не як складне завдання, а як захопливий виклик, у якому кожен може проявити себе. Сучасні педагоги відзначають,

що саме через ігрові форми діти легше засвоюють навчальний матеріал, активізують мислення й отримують позитивний емоційний досвід, який підсилює мотивацію до подальшого вивчення української мови[28,с.249].

Окремої уваги заслуговує використання відео- та аудіоплатформ (YouTubeKids, SoundCloud, Podbean, SpotifyforEducation), які забезпечують доступ до великої кількості навчальних подкастів, казок, пісень та аудіоуроків. Вони допомагають створити автентичне мовленнєве середовище, у якому дитина чує різні інтонації, темпи мовлення, типи голосів. Використання відео та аудіо з навчальною метою дає змогу формувати в учнів здатність розуміти мовлення у різних ситуаціях: у розмові, оголошенні, казці чи діалозі. Під час перегляду мультфільмів або прослуховування історій учні можуть виконувати завдання на прогнозування подій, добір заголовка, визначення емоцій. Крім того, такі платформи дають змогу поєднати візуальне й слухове сприймання, що значно полегшує розуміння змісту для молодших школярів.

Сучасні дослідження свідчать, що використання аудіо- та відеоматеріалів сприяє розвитку емоційного інтелекту учнів, адже вони вчаться розпізнавати почуття героїв за інтонацією й тоном голосу. Вчителі також відзначають, що такі ресурси роблять уроки більш живими, емоційно насиченими та наближеними до реальних комунікативних ситуацій[48].

Не менш важливою складовою є використання інтерактивних презентацій, у яких поєднано текст, зображення, звук і відео. Вчитель може створювати власні мультимедійні історії, аудіозавдання або віртуальні екскурсії, що сприяє розвитку емоційно-ціннісного ставлення учнів до української мови. Такі засоби дозволяють урізноманітнити форми роботи, зробити навчальний матеріал більш наочним і доступним для сприймання. Також інтерактивні презентації стимулюють динамічну участь учнів у навчальному процесі: діти можуть виконувати завдання безпосередньо на слайдах, переходити за посиланнями, слухати озвучені фрагменти чи

переглядати відео. Це розвиває самостійність, увагу та інтерес до пізнання нового[25, с.33-36].

Онлайнресурси, мобільні додатки, ігрові середовища, аудіо- та відеоплатформи, а також інтерактивні презентації забезпечують різноманітність завдань і форм роботи, що сприяє розвитку слухової компетентності учнів молодшого шкільного віку. Завдяки ним діти мають реальну змогу чути автентичне мовлення, реагувати на нього в режимі реального часу, аналізувати зміст почутого та робити висновки, тобто розвивати ключові елементи комунікативної компетентності.

Таким чином, інтерактивні платформи та цифрові технології не лише підтримують процес формування навичок аудіювання, а й слугують фундаментом для запровадження нових, більш глибоких форм діяльності – таких, як методики проєктного навчання та рольові ігри, що забезпечують реальну мовленнєву взаємодію й розвиток слухового розуміння в контексті практичної діяльності. Саме ці підходи дозволяють перейти від тренувальних завдань до осмисленого застосування мови у змодельованих ситуаціях[28, с.244].

Сучасна освітня парадигма, зорієнтована на компетентнісний підхід, визначає необхідність переходу від репродуктивних форм навчання до діяльнісних, у яких учень стає активним учасником процесу пізнання. Одним з найефективніших методів, що відповідають цим вимогам, є методика проєктного навчання та рольові ігри. Вони не лише активізують пізнавальну діяльність учнів, а й створюють природне середовище для розвитку навичок аудіювання як важливої складової комунікативної компетентності.

Проєктне навчання передбачає організацію навчального процесу через виконання учнями комплексних завдань (проєктів), що мають практичну спрямованість і вимагають використання мови як засобу спілкування. У процесі роботи над проєктом діти слухають інструкції вчителя, поради однокласників, обговорюють інформацію, презентують результати – тобто активно застосовують навички аудіювання у реальному мовленнєвому

контексті. Така діяльність сприяє розвитку вміння сприймати мовлення на слух у різних ситуаціях, виокремлювати головне, запам'ятовувати важливі деталі та розуміти інтонаційні відтінки[21].

На думку українських педагогів, проєктне навчання формує не лише предметні, а й соціальні компетентності: діти вчаться працювати в команді, слухати інших, висловлювати власну думку та взаємодіяти у процесі спільного пошуку розв'язань. В умовах початкової школи це особливо важливо, адже сприяє формуванню навичок ефективної комунікації з однолітками та дорослими.

Не менш ефективним методом формування навичок аудіювання є рольові ігри, що моделюють реальні ситуації спілкування. Учні виконують різні соціальні ролі: покупця, мандрівника, журналіста, вчителя – і взаємодіють у межах заданого сценарію. Це розвиває слухову увагу, вміння розуміти партнера, реагувати на його репліки та уточнювати інформацію. Як зазначають педагоги, рольові ігри сприяють розвитку мовленнєвих умінь у контексті емоційно насиченої діяльності, де дитина відчуває власну активність і відповідальність за результат.

Під час таких ігор учитель створює комунікативне середовище максимально наближене до реального спілкування. Для цього використовуються короткі діалоги, відеофрагменти чи аудіозаписи з повсякденного життя, які стають основою подальших дій учнів.

Таким чином, методика проєктного навчання та рольових ігор у формуванні навичок аудіювання сприяє створенню цілісного освітнього середовища, у якому слухання виступає не ізольованою вправою, а природною частиною комунікативної діяльності. Обидва методи поєднують пізнавальну, практичну та емоційну складові навчання, забезпечуючи всебічний розвиток учнів і підготовку їх до реальної мовленнєвої взаємодії в житті[23,с.180].

Зарубіжний досвід формування навичок аудіювання демонструє широкий спектр інноваційних підходів, спрямованих на розвиток

комунікативної компетентності учнів. У таких країнах, як США, Великій Британії, Канаді, Фінляндії, Сінгапурі аудіювання розглядається невід'ємною складовою мовленнєвої діяльності, а головний акцент робиться на автентичності матеріалів, використанні цифрових технологій та створенні умов для активної участі учнів у сприйманні й осмисленні почутого.

Широко застосовується комунікативно-орієнтований підхід, що ґрунтується на реальних ситуаціях спілкування. Учні слухають інтерв'ю, подкасти, пісні, беруть участь у відео спілкуванні з носіями мови. У США та Великій Британії ефективними є моделі змішаного навчання та перевернутого класу, де учні опрацьовують аудіо матеріали вдома за допомогою ресурсів Listenwise, TED-Ed, BBC Learning English, а на уроці виконують практичні завдання, що формує самостійність і глибше розуміння змісту [21].

У країнах Північної Європи поширений проектно- інтегрований підхід, коли аудіювання поєднується з іншими предметами – історією, мистецтвом, природознавством. Це сприяє розвитку критичного мислення й уміння розуміти мовлення в різних аспектах.

Отже, зарубіжний досвід підтверджує ефективність поєднання технологій, комунікативних і проектних методів. Такий підхід забезпечує природне занурення у мовне середовище, стимулює інтерес до навчання й формує стійкі навички розуміння усного мовлення. Для української школи цей досвід може стати орієнтиром у вдосконаленні методик навчання аудіювання з використанням цифрових ресурсів та інтерактивних форм роботи.

Інноваційні методики навчання аудіювання в початковій школі базується на поєднанні комунікативного, інтерактивного, проектного та ігрового підходів. Таке поєднання забезпечує активну участь учнів у навчальному процесі, підвищує їхню мотивацію та сприяє розвитку слухового сприймання. Застосування цифрових технологій і інтерактивних

платформ робить процес навчання більш динамічним, різноманітним і наближеним до реальних мовленнєвих ситуацій.

Використання автентичних матеріалів: пісень, казок, подкастів, допомагає створити природне мовленнєве середовище, у якому діти навчаються сприймати різні інтонації й типи мовлення. Аналіз зарубіжного досвіду підтверджує ефективність цих підходів і показує, що інноваційні технології не лише підвищують рівень розуміння аудіотекстів, а й формують у молодших школярів комунікативну компетентність, необхідну для подальшого мовного розвитку.

2.2. Організація та проведення педагогічного експерименту

Процес формування навичок аудіювання у молодших школярів є важливим складником розвитку їхньої комунікативної компетентності. Саме через слухання діти засвоюють мовні зразки, інтонаційні особливості, логічні наголоси, що сприяє розвитку розуміння змісту мовлення та формуванню вміння адекватно реагувати на почуте. Молодший шкільний вік – це чутливий період для розвитку аудіювання, адже учні цього віку активно засвоюють рідну мову, розвивають мовленнєву пам'ять і увагу, а також вчаться сприймати інформацію на слух у навчальному контексті[9,с.22].

Педагогічний експеримент у рамках магістерського дослідження мав на меті перевірити ефективність використання сучасних інтерактивних технологій, мультимедійних ресурсів та ігрових методик у формуванні аудитивних навичок молодших школярів. Дослідження проводилось в умовах звичайного освітнього процесу на базі Тернопільської початкової школи «Ерудит», у ньому взяло участь 28 учнів 2-В класу, з них 14 учнів становили експериментальну групу та 14 учнів – контрольну. У контрольній групі навчання аудіювання здійснювалося традиційними методиками: слухання текстів з подальшим репродуктивним відтворенням змісту, виконанням стандартних вправ на розуміння прослуханого. Водночас у експериментальній групі впроваджувалися інновативні методики – використання інтерактивних платформ, аудіоказок, відеофрагментів, QR-кодів, завдань з елементами ситуативного моделювання, групової роботи та рольових ігор.

Організація педагогічного експерименту включала три послідовні етапи. На константувальному етапі було проведено первинну діагностику рівня сформованості аудитивних умінь учнів з урахуванням таких критеріїв, як розуміння основної думки прослуханого матеріалу, здатність визначати логічну послідовність подій, вміння виділяти ключову інформацію та адекватно реагувати на аудіостимул. Діагностика здійснювалась за

допомогою тестових аудіо завдань, спостереження за учнями та аналізу їх відповідей.

Формувальний етап передбачав систематичне впровадження інноваційних методик навчання аудіювання в експериментальній групі. У цей період значна увага приділялась розвитку інтересу дітей до аудіювання, створенню емоційно насиченого навчального середовища, використанню доступного цифрового контенту та різноманітних інтерактивних форм роботи, що відповідають віковим особливостям молодших школярів. Контрольна група продовжувала працювати за традиційною методикою.

Наприкінці дослідження відбувся контрольний етап – повторна діагностика рівнів аудіювання з метою оцінити динаміку змін та порівняти отримані результати.

Відповідно до результатів константувального експерименту, більшість учнів продемонстрували середній рівень сформованості аудитивних навичок, що виявило труднощі у виділенні головної думки тексту, логічному впорядкуванні подій і точності відтворення важливої інформації. Це підтвердило необхідність застосування інновативних, інтерактивних і мультимедійних методик, що відповідають віковим особливостям молодших школярів та сприяють розвитку слухової уваги, пам'яті, смислового сприймання й комунікативної активності.

Для проведення діагностики був підібраний методичний інструментарій, адаптований відповідно до вікових та індивідуальних особливостей учнів. Добір методик базувався на функціях аудіювання, зокрема: інформаційна функції, комунікативна, виховна, контролююча, компенсаторна. Відтак, було використано такі методики:

- 1) Методика визначення розуміння загального змісту аудіотексту: передбачала прослуховування короткого художнього або інформаційного тексту з подальшим виконанням завдань на визначення теми, головної думки, вибір правильного заголовка.

Дана методика дає можливість оцінити здатність учнів сприймати й узагальнювати основний зміст висловлювання.

- 2) Методика встановлення логічної послідовності подій: учням пропонувалося після прослуховування розташувати сюжетні картки у правильному порядку. Ця методика виявила рівень розвитку слухової пам'яті, уміння відновлювати структуру тексту та встановлювати причинно-наслідкові зв'язки.
- 3) Методика «Головне і другорядне»: застосовувалася для діагностики здатності учнів виділяти ключову інформацію в тексті. Діти аналізували твердження за змістом прослуханого й позначали, що є суттєвим, а що другорядним. Методика вимірювала розвиток аналітичного та смислового слухання.
- 4) Методика дослідження слухової уваги фонематичного слуху: під час прослуховування аудіостимулів учні мали відреагувати на певний звук чи слово (плеснути, підняти картку). Це дозволило визначити здатність дітей швидко диференціювати мовні сигнали, зосереджувати слухову увагу й утримувати протягом певного часу.
- 5) Методика усного мікропереказу: після одноразового прослуховування тексту учні складають усний переказ. Методика має можливість оцінити цілісність відтворення інформації, розвиток слухової пам'яті, логічність мовленнєвої реакції та вміння структурувати почутий матеріал.
- 6) Тестові завдання до аудіотексту: передбачили виконання завдань у форматі правильної відповіді, встановлення відповідності, визначення істинності тверджень. Методика була спрямована на вимірювання точності розуміння змісту та деталей тексту, а також

уміння учнів працювати з різними видами аудіальної інформації [9, с.22].

Таким чином, застосування різноманітних методик забезпечило формування адитивної компетентності, що тісно пов'язана з мовленнєвою, пізнавальною та соціальною діяльністю учнів.

Дані контрольних зрізів константувального етапу експерименту ми внесли до таблиці 2.1.

Таблиця 2.1.

Рівень сформованості навичок аудіювання учнів

(початок експерименту)

Рівень сформованості	Контрольна група		Експериментальна група	
	Кількість дітей	%	Кількість дітей	%
Високий	1	7%	1	7%
Достатній	3	21%	3	21%
Середній	7	50%	8	57%
Початковий	3	21%	2	14%

Як видно з таблиці, більшість учнів, 50% у контрольній групі та 57% в експериментальній, мають середній рівень сформованості навичок аудіювання. Такі школярі здатні передати загальний зміст прослуханого, проте часто допускають помилку у визначенні головної думки чи

другорядних деталей. Високий рівень продемонстрували лише 7% учнів, які відзначаються розвиненою слуховою увагою, умінням утримувати інформацію в пам'яті та робити висновки за змістом почутого. Достатній рівень мають 21% учнів, які загалом розуміють зміст аудіотексту, однак іноді потребують додаткового пояснення чи повторного прослуховування. Водночас наявність учнів з початковим рівнем (21% у контрольній і 14% в експериментальній групах) свідчить про труднощі у сприйманні мовлення на слух, нестійку увагу та обмежений словниковий запас.

Отже, результати константувального етапу дослідження підтверджують необхідність упровадження інноваційних методик навчання аудіювання, які допоможуть підвищити рівень слухового розуміння, розвинути мовленнєву пам'ять, увагу та сформувати в учнів початкових класів позитивну мотивацію до сприймання усного мовлення.

З огляду на визначені труднощі та завдання формувального етапу експерименту, було підібрано систему інноваційних вправ, що спрямовані на розвиток основних компонентів аудіювання молодших школярів. Такі завдання поєднують мультимедійні, інтерактивні та комунікативні методики, забезпечують активну участь учнів у навчальній діяльності та сприяють покращенню якості розуміння усного мовлення.

Ефективність розвитку навичок аудіювання значною мірою залежить від правильного добору вправ, їхнього змісту, обсягу та форми організації діяльності учнів. У початковій школі вправи з аудіювання мають бути доступними за змістом, короткими за тривалістю, емоційно привабливими та тісно пов'язаними з ігровими, образними й руховими елементами.

Під час педагогічного експерименту, проведеного серед учнів 2 класу, було здійснено добір і апробацію вправ, спрямованих на розвиток слухової уваги, пам'яті, розуміння змісту та творчого відтворення почутого. Вправи дібрано з урахуванням принципів доступності, системності, поступового ускладнення завдань і поєднання традиційних та інноваційних методик навчання. Усі вправи подані за рівнем складності.

Велика увага під час експерименту приділялась мотиваційному аспекту навчання, адже сприймання мовлення на слух без інтересу чи емоційного залучення не дає очікуваного ефекту. Застосування ігрових ситуацій, інтерактивних технологій, QR- завдань, аудіопазлів та мультимедійних елементів сприяло підвищенню зацікавленості дітей у слуханні текстів, розвитку внутрішньої мотивації та позитивного ставлення до української мови, як навчального предмета.

Окрім того, під час експерименту велика увага приділялась не лише результату виконання вправ, а й процесу їхнього виконання, емоційному стану дітей, ступеню залучення, розвитку слухової уваги та мислення.

До комплексу підібраних завдань увійшли як аудіоігри, так і інтерактивні вправи з використанням QR- технологій, що сприяло підвищенню мотивації учнів і створенню атмосфери зацікавленості на уроках.

Вправа 1. Плесни, коли почуєш(аудіосигнальна гра)

Мета: розвивати слухову увагу, фонематичний слух, швидкість мовленнєвої реакції.

Обладнання: аудіозапис слів/звуків або читання вчителем; картки – сигнали (можуть використовуватися світлові/візуальні індикатори).

Хід гри: учитель вмикає аудіофайл з визначеними словами або звуками. Учні повинні плеснути в долоні (або підняти картку), коли почують заздалегідь визначений звук або слово. Поступово ускладнюється темп, вводиться 2 сигнали. Також можна використати QR- код для самостійної роботи учнів. Такі вправи активізують увагу, сприяють концентрації та тренують слухову чутливість.

Вправа 2. Добери картинку до слів QR-аудіо

Мета: формувати точність слухового сприймання, встановлювати зв'язок «звукова форма-значення».

Обладнання: QR-коди із записами слів, набір карток із зображенням.

Хід гри: учні сканують QR-код – слухають слово- обирають відповідну картинку. Завдання можна урізноманітнювати (вибери три об'єкти, які належать до однієї групи)

Вправа 3. Про що ця історія? (аудіопазл)

Мета: навчити визначати тему та головну думку прослуханого тексту.

Обладнання: аудіоказки або інформаційний аудіотекст; картки із заголовками.

Хід вправи: учні слухають аудіотекст, отримують 3-4 можливі заголовки, вибирають правильний, аргументують свій вибір.

Вправа 4. Склади ланцюжок подій (інтерактивний комікс)

Мета: формувати логічну послідовність та слухову пам'ять.

Обладнання: сюжетні QR- картки; мультимедійна дошка або планшети.

Хід вправи: після слухання учні розташовують зображення подій у правильному порядку (на планшетах/дошці перетягуванням).

Вправа 5. Знайди важливе! (сміслова фільтрація)

Мета: навчити дітей виділяти ключову інформацію в потоці мовлення.

Обладнання: таблиця із твердженнями або картки з варіантами інформації.

Хід вправи: учні слухають і визначають, яка інформація є головною, а яка другорядною(пташкою вони позначають головну інформацію, хрестиком – другорядну).

Вправа 6. Продовж історію(креативне аудіювання)

Мета: розвивати мовленнєву реакцію, творче мислення на основі прослуханого.

Обладнання: вибірка незавершених аудіотекстів; можливе використання засобів запису голосу.

Хід гри: учитель вмикає аудіо, де кінцівка відсутня. Учні пропонують варіанти завершення: індивідуально, у парах, колективно.

Підібрані вправи характеризуються різноманітністю форм і видів діяльності, що забезпечує всебічний розвиток навичок слухання, розуміння

та осмислення мовлення. Вони охоплюють як репродуктивні, так і творчі завдання, поєднують традиційні методики навчання із сучасними цифровими інструментами.

У процесі експерименту реалізовувались такі основні дидактичні та методичні принципи:

- 1) Принцип свідомості й активності- усі вправи спрямовані на замучення учнів до активної пізнавальної діяльності. Школярі не просто слухають текст, а виконують дії: плескають, малюють, обирають заголовки, створюють власні історії.
- 2) Принцип наочності- більшість завдань поєднують слухову і зорову інформацію(аудіо+картки, малюнки, комікси, QR-зображення). Це відповідає особливостям мислення дітей молодшого шкільного віку, для яких образність є провідним шляхом пізнання.
- 3) Принцип доступності та посиленості- зміст і форма вправ відповідають віковим можливостям учнів 2 класу. Завдання мають поступове ускладнення: від простого впізнання слова (Плесни, коли почуєш) до творчого переосмислення почутого (Продовж історію). Це забезпечує поступовий розвиток умінь і дає змогу кожній дитині діяти в зоні найближчого розвитку.
- 4) Принцип системності і послідовності– підібрані вправи мають логічну структуру: спочатку розвиваються базові слухові вміння(фонематичний слух, увага), далі – уміння розуміти зміст, і лише потім творчі та рефлексивні уміння. Така поетапність дозволяє вибудувати стійку систему навчання аудіювання.
- 5) Принцип індивідуалізації та диференціації – під час виконання вправ враховувалися індивідуальні темпи сприймання й рівень розвитку кожного учня. Ми надавали додаткові підказки тим, хто потребував допомоги і пропонував складніші варіанти завдань

для більш підготовлених дітей. Це створювало комфортні умови навчання й сприяло позитивній самооцінці учнів.

- 6) Принцип емоційності та ігрового підходу – усі вправи побудовані у формі гри або творчої ситуації. Це забезпечило позитивне емоційне ставлення дітей до навчання, знижувало рівень напруження й страху помилитися, підвищувало мотивацію до слухання текстів.
- 7) Принцип інтерактивності та інноваційності – активне використання QR- кодів, мультимедійних завдань і цифрових ресурсів сприяло розвитку сучасних комунікативних навичок, формувало інформаційну компетентність і підтримувало інтерес учнів.
- 8) Принцип зв'язку аудіювання з іншими видами мовленнєвої діяльності – виконання вправ передбачало не лише слухання, а й говоріння, малювання, драматизацію, вибір або створення власного тексту. Такий міжвидовий підхід активізував усі мовленнєві механізми дитини та сприяв розвитку комунікативної компетентності.

Застосування зазначених принципів забезпечило цілісність навчального процесу, дозволило поєднати слухову, зорову, рухову та мовленнєву активність учнів.

Таким чином, у процесі експерименту було реалізовано комплексний підхід, що поєднує науково обґрунтовані принципи навчання з інноваційними засобами, що дало змогу досягти позитивних результатів у розвитку аудіювання молодших школярів.

Враховуючи визначені принципи навчання, на наступному етапі дослідження було організовано практичну роботу з учнями з метою перевірки ефективності підібраних вправ для формування навичок аудіювання.

На початку формувального етапу учням експериментальної групи пропонувалися вправи простішого рівня, спрямовані на розвиток слухової уваги, фонематичного слуху та швидкості мовленнєвої реакції. Вправа «Плесни, коли почуєш» викликала у дітей значний інтерес, оскільки мала ігровий характер і передбачала швидку реакцію на звукові сигнали. Учні із задоволенням брали участь у грі, реагували емоційно, підтримували один одного, а вчитель спостерігав за рівнем зосередженості та точністю слухового сприймання.

Для розвитку логічного мислення слухової пам'яті використовувалась вправа «Склади ланцюжок подій». Учні відтворили послідовність подій за допомогою QR- карток або малюнків. Такі завдання тренували пам'ять і сприяли розумінню структури тексту. Діти активно обговорювали правильність своїх відповідей, допомагали одне одному, що створювало атмосферу співпраці.

На наступних заняттях учням пропонували вправу «Знайди важливе», яка допомагала формувати вміння розрізнити головну й другорядну інформацію. Школярі слухали тексти та позначали важливі твердження умовними знаками. Ця вправа виявилася корисною для розвитку довільної уваги, вміння аналізувати інформацію та робити висновки.

Завершальним етапом роботи стали творчі вправи. Ми пропонували учням аудіотексти з відсутнім фіналом, а діти створювали власні варіанти закінчення. Це викликало у школярів особливий інтерес: вони фантазували, придумували кумедні ситуації, переказували свої історії однокласникам. У процесі таких занять активізується усне мовлення, розвивається уява, посилюється внутрішня мотивація до слухання.

В експериментальній групі поступово спостерігалася позитивна динаміка: учні стали уважнішими, краще концентрувалися, зросла швидкість мовленнєвої реакції та здатність розуміння змісту текстів із першого прослуховування. У контрольній групі, де робота будувалась за традиційною

методикою без інтерактивних елементів, таких змін не спостерігалось: учні виконували завдання менш охоче, частіше втрачали увагу.

Отже, практична робота з учнями показала, що реалізація визначених принципів навчання в поєднанні з інноваційними вправами з аудіювання забезпечує ефективне формування слухових навичок, підвищує пізнавальну активність, мотивацію та мовленнєву самостійність молодших школярів.

2.3.Аналіз результатів експерименту

Після завершення формувального етапу експерименту для перевірки результативності проведеної роботи було організовано підсумкове діагностування. Завдання, які пропонувалися учням, мали схожий зміст і структуру з тими, що використовувалися на констатувальному етапі експерименту, однак були частково змінені за матеріалом, щоб уникнути ефекту запам'ятовування. Учні прослуховували короткі аудіотексти, виконували завдання на визначення головної думки, добір заголовка, встановлення послідовності подій, а також відтворювали зміст прослуханого у власному висловлюванні.

Основна мета підсумкового етапу полягала у виявленні змін у рівнях сформованості навичок аудіювання в учнів експериментальної та контрольної груп після системного використання підібраних інноваційних вправ. Особлива увага приділялась вмінню дітей зосереджено слухати, розуміти зміст тексту з одного прослуховування, виділяти ключову інформацію, а також висловлювати власну думку щодо почутого.

На третьому етапі експериментального дослідження – етапі узагальнення й аналізу отриманих результатів – з учнями 2-го класу було проведено серію підсумкових уроків-аудіювань, об'єднаних спільною тематикою: «Світ казки у звуках», «Послухай і здогадайся», «Герої говорять з нами». Метою цих занять було не лише перевірити рівень сформованості слухових умінь, а й створити умови для творчого застосування інноваційних методів у нових навчальних ситуаціях

Використання QR- технологій, елементів гри й театралізації сприяло підвищенню мотивації школярів, активізувало їхню пізнавальну діяльність і зробило процес навчання цікавим та емоційно забарвленим. Учні із задоволенням брали участь у завданнях, які передбачали не лише слухання, а й взаємодію з почутим: добір заголовків, розпізнавання інтонації, складання послідовності подій або власне інтерпретування змісту.

Щоб підсумкові завдання мали творчий характер і викликали зацікавлення, учням було запропоновано виконати інтерактивну вправу: після прослуховування знайомих казок придумати до них нову назву або прислів'я, яке відображає головну думку твору. Наприклад: «Колобок» - «Довіряй, але перевіряй», «Ріпка»-«Один за всіх і всі за одного». Такі завдання спонукали дітей не просто відтворювати зміст, а осмислювати його, узагальнювати головну ідею та співвідносити її з моральними цінностями.

У процесі підсумкових занять активно застосовувались цифрові інструменти: аудіозаписи, QR-коди, мультимедійні картки, які замінювали традиційні вправи. Наприклад, діти слухали короткі діалоги, зашифровані у QR-кодах, і добирали до них малюнки або продовжували історію власними словами. Це створювало елемент інтриги, підтримувало увагу та допомагало формувати асоціативне мислення.

Високий рівень зацікавленості спостерігався під час інтерактивних завдань із театралізацією, коли учні, після прослуховування уривку, відтворювали його у вигляді короткої сценки. Такі види діяльності дозволяли глибше проникнути в емоційний зміст почутого, формували інтонаційну виразність, навички логічного слухового запам'ятовування та вміння передавати сенс через мовлення.

Завдяки використанню інноваційних методів, учні експериментальної групи проявили вищий рівень мовленнєвої активності порівняно з учнями контрольної групи. Вони стали уважнішими, швидше реагували на інструкції, краще утримували в пам'яті прослухану інформацію, впевненіше виконували завдання на розуміння змісту тексту. Відзначалося зростання інтересу до навчання.

Після завершення формувального етапу експерименту було проведено підсумкову діагностику рівнів сформованості навичок аудіювання в учнів контрольної та експериментальної груп. Завдання для перевірки були аналогічні тим, що використовувалися на початку дослідження: розуміння

змісту аудіотекстів, визначення головної думки, встановлення послідовності подій, добір заголовків, відповідь на запитання за змістом прослуханого.

Результати підсумкового зрізу подано в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2.

Рівні сформованості навичок аудіювання учнів контрольної та експериментальної груп після формувального етапу експерименту

Рівень сформованості	Контрольна група	%	Експериментальна група	%
Високий	2	14%	5	36%
Достатній	4	29%	6	43%
Середній	6	43%	3	21%
Початковий	2	14%	0	0%

Аналіз отриманих результатів показав, що після впровадження інноваційних методів навчання аудіювання учнів експериментальної групи спостерігається суттєве покращення рівня слухових умінь. Зокрема, кількість дітей із високим рівнем зросла з 1 до 5 осіб (на 22%), а достатнім рівнем – з 3 до 6 осіб (на 14%). Водночас кількість учнів із середнім рівнем зменшилася, а початковий рівень у цій групі відсутній, що свідчить про загальне підвищення результатів.

У контрольній групі зміни були незначними: не спостерігалось істотного зростання високого чи достатнього рівня, а кілька учнів із середнім рівнем залишилися домінуючою. Це підтверджує, що традиційні методи навчання не забезпечують такого динамічного розвитку слухових навичок, як інноваційні.

Для визначення динаміки змін ми зафіксували результати констатувального та формувального етапів експерименту у таблиці 2.3.

Таблиця 2.3.

Динаміка рівнів сформованості навичок аудіювання учнів контрольної та експериментальної груп

Рівень сформованості	Початок експерименту				Кінець експерименту			
	Контрольна група		Експериментальна група		Контрольна група		Експериментальна група	
	Кількість дітей	%	Кількість дітей	%	Кількість дітей	%	Кількість дітей	%
Високий	1	7%	1	7%	2	14%	5	36%
Достатній	3	21%	3	21%	4	29%	6	43%
Середній	7	50%	8	57%	6	43%	3	21%
Початковий	3	21%	2	14%	2	14%	0	0%

Порівняння результатів на початку й після завершення експерименту показало стабільну позитивну динаміку розвитку навичок аудіювання, особливо в експериментальній групі. Кількість учнів із високим і достатнім рівнями суттєво збільшилася (з 4 до 11 учнів), тоді як кількість школярів із середнім і початковим рівнями значно зменшилася. Це свідчить про ефективність упроваджених інноваційних методів: QR- завдань, аудіоігор, творчих вправ, які допомогли учням розвинути слухову увагу, інтонаційне сприймання, уміння аналізувати й відтворювати почуте.

У контрольній групі зміни також відбулися, але вони були мінімальними: кількість учнів із високим і достатнім рівнями збільшилася лише на двох учнів, тоді як середній і початковий рівні залишилися

домінуючими. Це свідчить про те, що традиційні методи навчання аудіювання не забезпечують належної активності та глибини розуміння мовлення.

Діаграма наочно відображає динаміку змін у рівнях сформованості навичок аудіювання учнів контрольної та експериментальної груп. Візуально видно, що після впровадження інноваційних методів навчання у більшості учнів експериментальної групи рівень аудіювання зріс, а показники низького та середнього рівнів суттєво зменшилися. На відміну від контрольної групи, де результати залишилися майже стабільними, учні експериментальної групи продемонстрували якісний приріст завдяки використанню інтерактивних технологій.

Проведене експериментальне дослідження підтвердило ефективність застосування інноваційних методів у процесі навчання аудіювання учнів початкових класів. Аналіз результатів на константувальному, формувальному та підсумковому етапах експерименту показав, що систематичне використання аудіо- та інтерактивних завдань, QR- кодів, ігор, творчих та театралізованих вправ позитивно вплинуло на розвиток слухового сприймання, розуміння мовлення, уваги та мовленнєвої реакції учнів.

У процесі експерименту було зафіксовано істотне зростання кількості учнів із високим і достатнім рівнями сформованості навичок аудіювання в експериментальній групі, тоді як у контрольній групі динаміка виявилася незначною. Відтак, переконуємося, що традиційні форми роботи не забезпечують належного рівня мовленнєвої активності та зацікавлення учнів.

Інноваційні методи сприяли підвищенню пізнавальної мотивації, створенню позитивної емоційної атмосфери на уроці, розвитку самостійності та критичного мислення школярів. Учні почали активніше реагувати на аудіоматеріал, краще розуміли зміст прослуханого, навчилися виділяти головне та робити висновки.

Отже, результати експерименту підтверджують доцільність упровадження інноваційних технологій у навчання аудіювання молодших школярів, як ефективного засобу формування комунікативних компетентностей, розвитку мовлення, уваги й творчої активності. Застосування таких методів забезпечує не лише підвищення рівня засвоєння навчального матеріалу, а й формує у дітей стійкий інтерес до української мови та позитивне ставлення до процесу навчання.

ВИСНОВКИ

У магістерській роботі на тему «Інноваційні методики навчання аудіювання учнів початкових класів» було системно досліджено теоретичні засади, зміст, методи та педагогічні умови формування навичок аудіювання в молодших школярів засобами сучасних технологій.

Метою даного дослідження є розробка та апробація інноваційних методик навчання аудіювання в учнів початкової школи, які враховують сучасні вимоги до освітнього процесу та психолого-педагогічні особливості молодшого шкільного віку.

Для досягнення цієї мети у процесі дослідження зrealізовано такі завдання:

- ☐ проаналізовано психолого-педагогічні та лінгводидактичні засади навчання аудіювання;
- ☐ досліджено сучасний стан проблеми розвитку аудіювання в початковій школі;
- ☐ підібрано та адаптовано інноваційні методики формування аудіативних умінь;
- ☐ організовано й проведено педагогічний експеримент;
- ☐ проаналізовано його результати й визначено умови ефективного впровадження методик у практику НУШ.

У результаті теоретичного аналізу було встановлено, що аудіювання є ключовим компонентом комунікативної компетентності молодших школярів, розвиток якого тісно пов'язаний зі слуховою увагою, пам'яттю, умінням виділяти смислові одиниці, робити узагальнення та логічні висновки. Узагальнення праць українських методистів (О.Савченко, І.Большакова, М.Пристінської, Н.Голуб) підтвердило, що формування навичок аудіювання потребує інтерактивності, мотиваційної підтримки та використання різноманітних інноваційних форм роботи.

Вивчення сучасного стану проблеми показало, що у практиці початкової школи аудіювання недостатньо розвинуте й часто формальне: труднощі з виділенням головної думки, прогнозуванням змісту, розумінням логіки подій і утриманням інформації в пам'яті. Це визначало актуальність упровадження методик, що активізують пізнавальну діяльність, поєднують слухання з дією, візуалізацією та елементами гри.

Для розв'язання цього завдання було підібрано комплекс інноваційних вправ, що включав: аудіосигнальні ігри, роботу з QR-кодами, аудіопазли, вправи на смислову фільтрацію, креативне слухання та відтворення змісту. Вони були адаптовані відповідно до вікових та психофізичних особливостей учнів 2-го класу та ґрунтувались на принципах інноваційності, інтерактивності, доступності й диференціації.

Педагогічний експеримент дав змогу визначити реальний рівень сформованості аудіювання на початку дослідження: значна частина учнів мала середній та початковий рівні, що підтвердило необхідність модернізації методики. На формувальному етапі систематичне використання підібраних інноваційних вправ забезпечило активізацію пізнавальної діяльності, підвищення рівня зацікавленості учнів, зростання якості виконання слухових завдань у порівнянні з початковими показниками.

Порівняльний аналіз результатів початку і завершення експерименту засвідчив позитивну динаміку: кількість учнів із високим і достатнім рівнем аудіювання істотно збільшилася, тоді як кількість учнів із початковим рівнем зменшилась. Експериментальна група продемонструвала значно кращі результати ніж контрольна, що доводить ефективність інтеграції інноваційних методів у навчальний процес.

Отже, проведене дослідження підтвердило, що використання інноваційних методик значно підсилює процес формування навичок аудіювання у молодших школярів. Інноваційні підходи сприяють розвитку слухової уваги, мислення, здатності працювати з інформацією, формують позитивну мотивацію до навчання української мови та підвищують загальний

рівень мовленнєвої компетентності. Отримані дані дають змогу рекомендувати впровадження описаних методик у практику сучасної початкової школи як ефективний засіб удосконалення навчання аудіювання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бібік Н.М. Компетентнісний підхід у навчанні молодших школярів: теоретичні й практичні аспекти. Київ: Педагогічна, 2014. 198-210 с.
2. Богданець-Білокаленко Н.І. Методика викладання української мови в початкових класах: навч. посіб. Київ: Вища школа, 2015. 367 с.
3. Большакова І.О., Пристінська М.С. Методика навчання української мови в початковій школі: навчально-методичний посібник. Київ: Видавничий дім «Освіта», 2020. 224 с.
4. Большакова І.О., Пристінська М.С. Українська мова : підручник для 2 класу закладів загальної середньої освіти. Київ: Видавничий дім «Освіта» 2019. с.128-139 .
5. Вашуленко М.С., Мельничайко В.Я. Методика навчання української мови в початкових класах: навчальний посібник. Київ: Освіта, 2010. с.280 -290.
6. Воляник О.В. Формування навичок слухання та розуміння усного мовлення у дітей молодшого шкільного віку. Початкова школа. 2017. №5. С.28-32.
7. Гавриш Н.В. Розвиток мовленнєвої компетентності дітей дошкільного та молодшого шкільного віку: монографія. Київ: Вид. дім «Слово», 2018. 320 с.
8. Гребенюк О.М. Вплив темпу мовлення на сприйняття інформації молодшими школярами. *Психолого-педагогічні проблеми*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 15-16 трав. 2020 р. Запоріжжя: ЗНУ, 2020. С.70-72.
9. Грищенко М.П. Дидактичні умови використання аудіовізуальних засобів у початковій школі: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Львів, 2018. 22 с.

- 10.Гуменюк М.В.Використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчанні. Львів:Світ,2016. 210 с.
- 11.Державний стандарт початкової освіти (Нова українська школа). – Київ: Міністерство освіти і науки, 2020.
- 12.Заболотна В.О. Теоретичні основи формування мовленнєвої учнів початкових класів.Харків:Освіта,2020. 40 с.
- 13.Каніщенко А.П.,Лихоліт О.Г. Теорія і практика розвитку мовлення молодших школярів. Харків:Основа ,2021. 240 с.
- 14.Коваль Л.В.Сучасні підходи до діагностики рівня сформованості навичок аудіювання в початковій школі. *Початкова школа*.2020. №9. С.15-18.
- 15.Концепція «Нова українська школа». Київ :МОН України, 2016. 34 с.
- 16.Кравцова Н.М. Інноваційні технології навчання в початковій школі: методичний аспект. Харків:Основа, 2018. с.160 -170
- 17.Лук'янович Н. Л. Інноваційні технології розвитку адитивних умінь у молодших школярів: навч-метод.посіб. Львів:Сполом, 2020.с.168 -181.
- 18.Ляшенко О.І. Сучасні підходи до організації освітнього процесу в НУШ. Київ:Педагогічна думка, 2018. с.145-154
- 19.Мартиненко О.І. Методика розвитку слухової компетентності в учнів початкових класів. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Сер.:Педагогіка. 2022.Вип.1(50).С.130-134.
- 20.Мельник О.М. Використання аудіо матеріалів у формуванні мовленнєвих умінь молодших школярів. Педагогіка і психологія. 2019. №3. С. 41-46.

- 21.Мельник Р.В.Використання інтерактивних технологій для розвитку аудіативної пам'яті. *Педагогічні інновації в сучасній школі*: матеріали Всеукр.наук.-практ.конф., 18-19 лют. 2020 р. Житомир:ЖДУ,2020.С95-97.
- 22.Методика навчання української мови в початковій школі:хрестоматія. У 2 т.Т.1/ за ред.І.М.Коваленко. Київ:Освіта,2017.410 с.
- 23.Моргун В.Ф.,Калініна Г.В.,Коваленко О.І. Аудіювання як вид мовленнєвої діяльності. Посібник для вчителів початкової школи. Полтава:ПНПУ,2019.180 с.
- 24.Онкович Г.В. Медіадидактика:навч.посіб.Київ:КНЛУ, 2019. 284 с.
- 25.Павленко О.А. Інтераткивні вправи на уроках української мови у 2 класі. *Рідна школа*. 2018.№4. С. 33-36.
26. Панченко В.Ф. Методика розвитку мовлення молодших школярів: навчально – методичний посібник. Київ:Генеза, 2019. с.128
- 27.Поліщук А.І. Інтераткивні методи навчання в умовах Нової української школи:дис. ... канд..пед.наук:13.00.09. Одеса,2019. 215 с.
- 28.Пометун О.І., Пироженко Л.В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: науково-методичний посібник. Київ:А.С.К., 2004. 240-250 с.
- 29.Савченко О.Я. Дидактика початкової школи: підручник для студентів педагогічних спеціальностей. Київ:Грамота, 2019. 312-320 с.
- 30.Савченко О.Я. Сучасні виклики шкілької освіти. Київ:Освіта,2022. 280 с.
- 31.Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям. Київ:Радянська школа, 2016. 272 с.

32. Ходаківська О.В.Формування навичок усного мовлення у молодших школярів. Житомир:ЖДУ, 2020. 156 с.
- 33.Шелестова Л.В. Методика формування мовленнєвої компетентності молодших школярів у процесі вивчення української мови: навч.посіб. Київ:Видавничий дім «Слово», 2017. 192 с.
- 34.ChildDevelop — платформа для розвитку та навчання дітей молодшого шкільного віку.URL: <https://childdevelop.com.ua> (дата звернення: 12.10.2025)
- 35.LearningApps – платформа для створення інтерактивних вправ URL: <https://learningapps.org> (дата звернення: 05.07.2025)
- URL: <https://mon.gov.ua> (дата звернення: 14.03.2025)
- 36.Wordwall – генератор інтерактивних завдань URL: <https://wordwall.net> (дата звернення: 23.09.2025)
- 37.Аудіоказки та дитячі пісні на YouTube-каналі «З любов'ю до дітей». URL: <https://www.youtube.com/@ZLubovdoDitey> (дата звернення: 18.11.2025)
38. Власова І.І.Вправи для формування навичок слухання в 1-2 класах. *Методичний портал*.URL: <https://metodportal.com/vlasova-aud> (дата звернення: 23.05.2025)
- 39.Всеукраїнський онлайн-портал «На Урок» — методичні матеріали для вчителів.URL: <https://naurok.com.ua> (дата звернення: 13.11.2025)
40. Дитяча онлайн бібліотека «Казкар». URL: <https://kazkar.info> (дата звернення: 15.08.2025)
- 41.Електронна бібліотека НБУ ім. В. І. Вернадського URL: <http://www.nbuv.gov.ua> (дата звернення: 13.11.2025)

- 42.Електронна бібліотека Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка URL: <http://elibrary.tnpu.edu.ua> (дата звернення: 12.02.2025)
- 43.Король Н.А. Сучасні підходи до розвитку аудіативних умінь. *Освітній простір*. URL: <https://osvitniyprostir.com/article/123> (дата звернення: 20.09.2025)
- 44.Міністерство освіти і науки України : офіційний сайт.
- 45.Національна освітня платформа «Всеосвіта» – методичні матеріали, інтерактивні ресурси. URL: <https://vseosvita.ua> (дата звернення: 07.06.2025)
- 46.Онлайн-платформа «МійКлас» – інтерактивні вправи і тренажери для молодших школярів.URL: <https://miyklas.com.ua> (дата звернення: 16.12.2024)
- 47.Освітній проект «Навігатор початкової освіти». URL: <https://nush.com.ua> (дата звернення: 14.11.2025)
- 48.Освітній хаб «Простір Нуш».URL: <https://nus.org.ua> (дата звернення: 22.07.2025)
- 49.Освітня онлайн-платформа LearningApps : створення інтерактивних вправ.URL: <https://learningapps.org> (дата звернення: 12.05.2025)
- 50.Освітня платформа Wordwall : інтерактивні вправи для молодших школярів. URL: <https://wordwall.net> (дата звернення: 24.09.2025)
- 51.Платформа аудіокниг українською «Слухай» – ресурси для розвитку слухового сприймання.URL: <https://sluhay.com.ua> (дата звернення: 16.03.2025)
- 52.Портал методичних розробок для вчителів «Педагогічна преса». URL: <https://pedpresa.ua> (дата звернення: 01.11.2025)

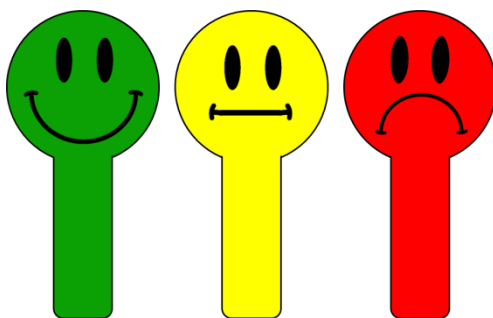
Додаток А**Дидактичний матеріал до вправи «Плесни, коли почуєш»**

Мета: розвивати слухову увагу, фонематичний слух, швидкість мовленнєвої реакції.

Обладнання: аудіо запис слів/звуків або читання вчителем; картки – сигнали (можуть використовуватися світлові/візуальні індикатори).

Сигнальні картки:

- ☐ Зелена картка «чую»
- ☐ Червона картка «не чую»
- ☐ Жовта картка «зміна сигналу»

Картки з буквами/звуками :**Рівень 1 – один цільовий звук**

Звук «С»(учні плескають коли чують звук с)

1. Сік
2. Сам
3. Сани
4. Ліс
5. Оса
6. Соля
7. Мама
8. Суп

9. Кит

10. Сова

Рівень 2 – слова зі схожими звуками

Цільовий звук «Ш» (схожі звуки для відволікання С, Ж)

1. Шапка

2. Сито

3. Жук

4. Шишка

5. Сумка

6. Ложка

7. Кашка

8. Шоколад

9. Сітка

10. Кишка

Рівень 3 – два сигнали

Сигнал А-плеснути

Сигнал Р – підняти картку

1. Мак

2. Рука

3. Акула

4. Гора

5. Рана

6. Ваза

7. Ріка

8. Рот

9. Лампа

Аудіофайл 1- текст для ловлення звука С

Аудіофайл 2- текст для ловлення звука Ш

Аудіофайл 3- текст для ловлення звука Р

**Аудіофайл 4- історія для роботи з двома сигналами А та Р
(А-плеснути, Р- підняти картку)**

Дидактичний матеріал до вправи «Добери картинку до слова» з**QR-аудіо**

Мета: формувати точність слухового сприймання, встановлювати зв'язок «звукова форма-значення».

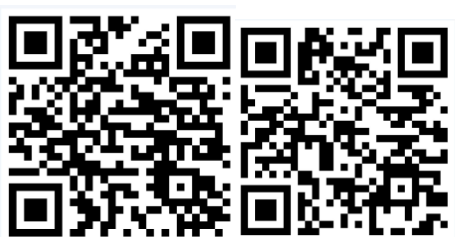
Обладнання: QR-коди із записами слів, набір карток із зображенням.

QR-коди із записами слів

Слова поділено на тематичні набори:

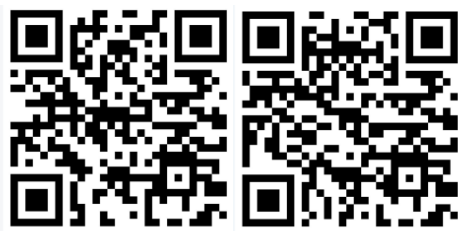
1. Тема «Тврини»

2. Тема «Фрукти та овочі»

3. Тема «Іграшки»

4. Тема «Шкільне приладдя»

Набір карток для добору

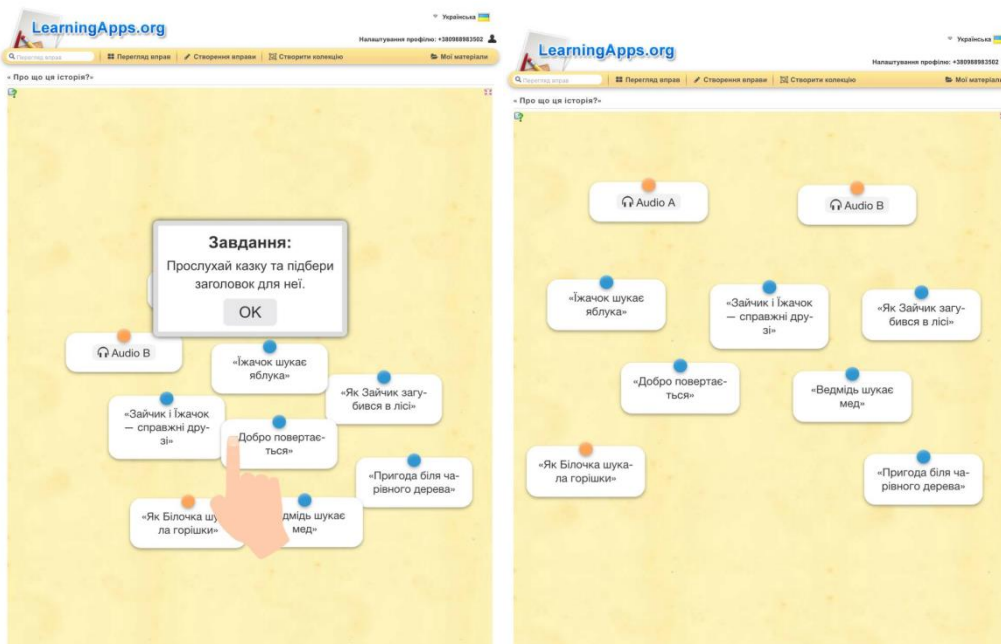
Додаток В

Дидактичний матеріал до вправи «Про що ця історія?» (аудіопазл)

Мета: навчити визначати тему та головну думку прослуханого тексту.

Обладнання: аудіо казки або інформаційний аудіо текст; картки із заголовками.

<https://learningapps.org/watch?v=pmvquda0v25>

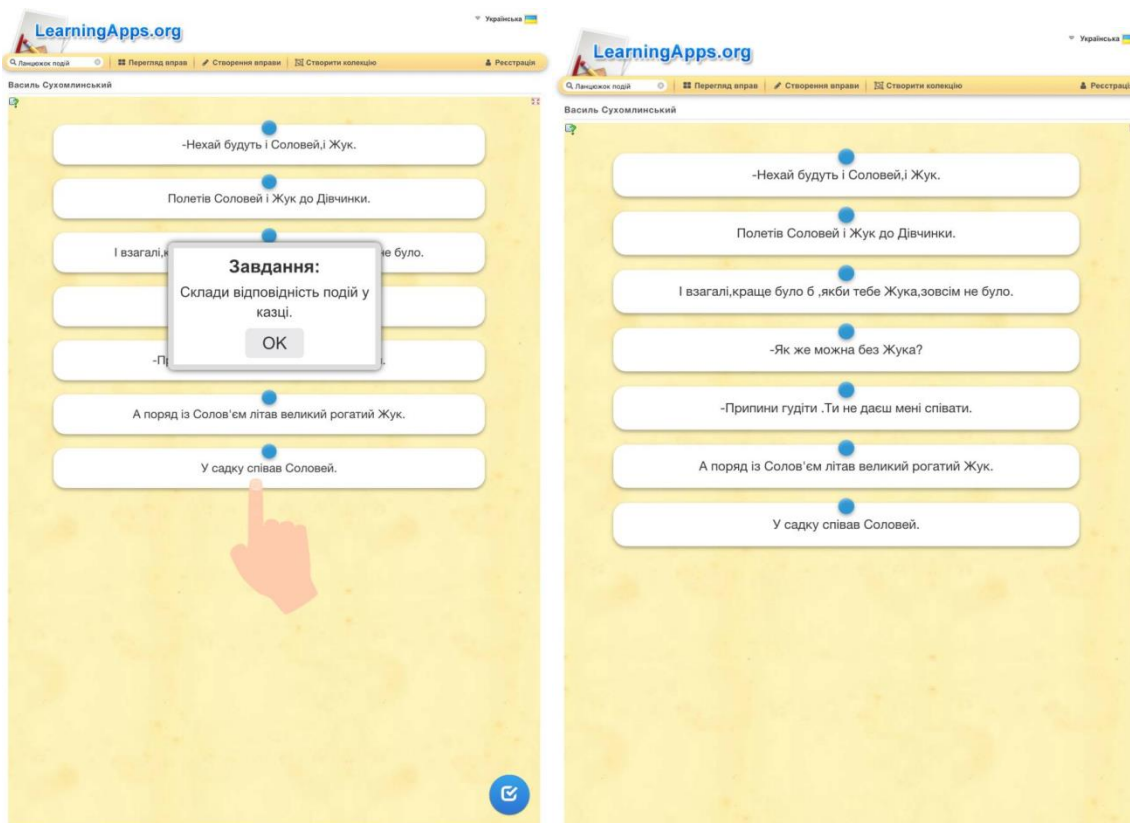

Дидактичний матеріал до вправи «Склади ланцюжок подій» (інтерактивний комікс)

Мета: формувати логічну послідовність та слухову пам'ять.

Обладнання: сюжетні QR- картки; мультимедійна дошка або планшети.

<https://learningapps.org/view39069446>

**Дидактичний матеріал до вправи «Знайди важливе!» (сміслова
фільтрація)**

Мета: навчити дітей виділяти ключову інформацію в потоці мовлення.

Обладнання: таблиця із твердженнями або картки з варіантами інформації.

У таблиці учні виділяють головну та другорядну інформацію:

✓ - головна інформація

× - другорядна інформація

Твердження	Визнач, головне чи другорядне
Сьогодні в школі відбулася екскурсія до бібліотеки	+
У бібліотеці стояли високі книжкові полиці	×
Було багато кольорових плакатів на стінах	+
Вчитель розповів про правила поводження з книжками	×
В бібліотеці грала тиха музика	×
Учні дізналися, як користуватись енциклопедіями	+

Додаток Д**Дидактичний матеріал до вправи «Продовж історію»(креативне аудіювання)**

Мета: розвивати мовленнєву реакцію, творче мислення на основі прослуханого.

Обладнання: вибірка незавершених аудіо текстів; можливе використання засобів запису голосу.

Казка 1 «Загублений ключик»

Маленький песик Рекс гуляв у саду і знайшов маленький блискучий ключик.

-Що ж цей ключик може відкрити? – здивувався Рекс.

Він побіг до старого дерева, де раніше ніхто не заглядав....

Завдання для дітей : скласти кінець – що Рекс знайшов за деревом?

Можливо, скарб, маленьку скриньку або ж щось інше.

Казка 2 « Таємничий мішечок»

Марічка, йдучи до школи знайшла маленький мішечок на дорозі.

Відкривши його, всередині побачила те, що здивувало її дуже....

Завдання для дітей: придумати що ж побачила дівчинка всередині мішечка: іграшка, лист, маленьке кошеня?

Казка 3 «Літній дощик»

Петрик грався на подвір'ї , коли раптом пішов літній дощик.

Він побіг під дерево і помітив, що серед крапель дощу щось блищить...

Завдання для дітей: придумати, що ж таке побачив Петрик, скраб, чарівний камінець чи можливо щось інше?